

U

Eesti Urbanistide Väljaanne

U13

BERLIINI ERINUMBER
VEEBRUAR 2013

SISUKORD

U13 / BRLN U

TOIMETAJAVEERG

Veel Berliini

Kaija-Luisa Kurik, Keiti Kljavin

VÄLISVAATLUS

Berliin, *Zwischennutzung*, gentrifikatsioon ja meeleavaldused

Jekaterina Balicka

KES ON URBANIST?

Kes on urbanist?

Alan Prohm

JUHTUMIURING

Reivimise, gentrifikatsiooni, suure raha ja võimalike tulevikualternatiivide *mixteip*

Regina Viljasaar, Jörn Frenzel

VÄLISVAATLUS

Kodu Berliinis

Linda Rezvan

INTERVJUU

MEIL ON TÄIEGA HUVITAV, AGA RAHA ON HÄSTI VÄHE: Tööriistad naabruskonna muutmiseks??

Intervjuu Rebecca Solfrianiga Coopolisest

LINNAUIDE

Pilguheit Berliini mitte täiesti tavalistesse majadesse

Triin Pitsi

LINNAFOTO

reflesh

Ivar Veermäe

LUBAGE TUTVUSTADA

TAB210

Anna-Liisa Unt

LUBAGE TUTVUSTADA

FOOKUS EES-BERLIINIL. Think Berl!ni „Radikaalne radiaal”: Berliini radiaalsete tänavate ümberkujundamine

Cordelia Polinna

TOIMUNUD

Saksamaa energilised linnad

Liis Palumets

KOOLIS

Põhja-Tallinn: „potentsiaal” ja igapäevapraktikad

Karlis Ratnieks, Katharina Elme, Rebecca Kontus

LUGEMIST

Lingitud Berliin

VEEL BERLIINI

Rikas vaene linn, kapitalismi ja anarhistide meka, rohujuuresandide aktivismi ja suurarenduste tööpõld – isegi kaks kümnendit pärast müüri langemist on Berliin vastuolude elektrist laetud. Berliinis on silmaga nähtav Euroopa jagunemine idaks ja lääneks, berliinlaste elustiilide kontrastid tulevad meile, välisvaatlejatele, meelde, et mitte midagi linnaruumis ei saa võtta iseenesestmõistetavalt. Urbanistil jääb üle vaid veel ja veel tõdeda, et **pioneerid on just nimelt Berliinist**. Tõesti, mitme gentrifikatsioonilaine poolt tuuseldatud linnaga haakuvad eriti tihedalt meilegi olulised teemad: **ajutised kasutused, osalusplaneerimine ning linnaaktivism**. U Berliini eri, Brln U, teemad võib kokku võtta sõnadega: vastuhakkamine süsteemi sees ja süsteemist väljas.

Seda, kuidas Berliinist on saanud just selline linn, nagu seda tunneme praegu, avab sissejuhatuses Eesti Maaülikooli maastikuarhitektuuri doktorant **Jekaterina Balicka**. Katja juhhib meie tähelepanu sellele, et kaasaegse trendika aura algeid võib välja kaevata juba Teise maailmasõja järgsetest kümnenditest. Loo detailid, kuidas Spree jõe kallastel suurarenduste vastu hakati, panevad täpse krooniku-pilguga kirja linnalaborant **Regina Viljasaar** ning Berliinis resideeruv strateegiline disainer ja arhitekt **Jörn Frenzel**. Berliinis intervjuerisime urbanist **Rebecca Solfriani** organisatsioonist **Coopolis**, mis nimelt süsteemis oma kohta otsides, osales terve naabruskonna identiteedi kujundamises. Linna- ja transpordiplaneerimise sidumine Berliini radiaalsetel magistraalidel on hoopis teises süsteemis protesteeriva algatuse **Think Ber!ni** südameasjaks. Nende projekti „**Radikaalne radiaal**” tutvustab mittetulundusühingu liige **Cordelia Polinna**. Äärmiselt huvitava loo oma koha/kodu otsimisest, Berliini müüri langemise järgsest inimeste linnaruumitunnetusest kirjutas U-le Belfasti Ülikooli linna-sotsioloogia doktorant **Linda Rezvan**. Protesti süsteemist väljas, illegaalselt hõivatud majades, on kirja pannud Berliinis uidanud urbanist **Triin Pitsi** (väga aktuaalne ka Maarjamaal, kui teemaks on Tartus asuva **Anna Haava** skvoti sulgemine). Oma kehaga tajutavat mässu, vasakpoolsete liikumiste tänava-demonstratsioone on üles pildistanud kunstnik ja fotograaf **Ivar Veermäe** seerias pealkirjaga „**reflesh**”.

Urbaniste, kellel on oma isiklik lällaripodium nimega „**Occupay**” pole just palju (dapeoplesmic.wordpress.com). Just tema, Berliini elanik Alan Prohm, Eestis oodatud õppejõud, vastab küsimusele „Kes on urbanist?”. Ja lugege vastust, tegemist on ühe väga sisuska protestipoeemiga. Kuigi Alan käib tavaliselt Eestis kevadel, siis urbanismiga seotud õppetöö toimub aastaringiselt. U-s, mis kannab järjekorranumbrit 13, avame juba ammu oodatud rubriigi „**Koolis**”, mis tutvustab erinevaid tudengiprojekte, -kirjutisi, -ettevõtmisi, -vastuhakkamisi. Seekord tutvustame Eesti Kunstiakadeemia urbanistika õppetooli stuudioprojekti „**Põhja-Tallinn – „potentsiaal” ja igapäevapraktikad**”. Pärast jõule toimus koolis, seal samas Eesti Kunstiakadeemias, lahe töötuba, kus valmistuti 2013. aasta **arhitektuuri biennaaliks**. Täpsemalt biennaalist, teemast ja töötoast loe maastikuarhitekt **Anna-Liisa Undi** ülevaatest.

U13 on nagu eelminegi U veebist hõlpsasti loetav ja kui on soov, siis ka pdf-ina välja printitav. Samuti saab kõiki rubriike eraldi välja printida. Printige siis palun vähem, aga jagage ja levitage rohkem!

Kaija-Luisa ja Keiti

toimetus@linnalabor.ee

U

TOIMETUS:
Keiti Kljavin,
Kaija-Luisa Kurik

**TÖLKED JA
KEELETOIMETUS:**
Kaija-Luisa Kurik,
John W. Fail, Keiti
Kljavin, Kristel Vimberg.

KUJUNDUS: Ptarmigan

KAASTÖÖD:
Jekaterina Balicka
Alan Prohm
Regina Viljasaar
Jörn Frenzel
Linda Rezvan
Rebecca Solfriani
Triin Pitsi
Ivar Veermäe
Anna-Liisa Unt
Cordelia Polinna
Liis Palumets
Karlis Ratnieks
Katharina Elme
Rebecca Kontus

TÄNUD:
Regina Viljasaar
Teele Pehk
Kreutzigerstraße skvott
Martina Schwab

linnalabor

U-d ANNAB VÄLJA MTÜ
LINNALABOR: linnalabor.ee

EESTI KULTUURKAPITAL

U väljaandmist toetab
Eesti Kultuurkapital

Juurviljaaed Brandenburgi värava juures, 1947. Postkaart

BERLIIN, ZWISCHENNUTZUNG, GENTRIFIKATSIOON JA AKTIVISM

JEKATERINA BALICKA, maastikuarhitekt ja Eesti Maaülikooli doktorant

BERLIINI HIILGUS

Viimast kümnendit iseloomustab urbanistika õitseng. Populaarseks, reaalseks ja oluliseks on saanud sõnad, fraasid nagu rohujuuretasandi linnaalgatused, osalus ja loomelinnakud. Berliinist mõeldakse tänapäevani kui lähedast, loomingulisest ja elamisväärsest linnast, justkui juurutaks keegi Berliinis Jane Jacobsi pärandit linna strateegiates. Ja linn lõikab sellest madalaeelarvelisest lähedusest kasu. Berliini praegune linnapea Klaus Wowereit (2001–) on väitnud, et „Berliin on vaene, kuid seksikas”, meeli-tades niimoodi kohale inimesi üle Saksamaa ja üle kogu maailma, nii lühikülalisteks, kui ka pikemalt elama. Turistliku huvi objektiks pole viimastel kümnenditel olnud vaid linna arhitektuur ja muuseumid, vaid ka elukvaliteet: iseloomulik vabadus ja määramatus. Idee, et Berliin on lahe,

VÄLISVAATLUS

mille näiteks võiks olla tellingute all kebabi söömine samal ajal kui inimesed sinu nina alt mööduvad; või pärast kirbuturul ostlemist Mauerpargis karaoke vaatamine-kuulamine; või sessioon retrofotoputkas Warschauer Straßel asuvas trammipeatuses; või legendaarse Berghaini klubi ukse taga pikas järjekorras seismine; või mõni muu stseen easyJeti turismi iduüllist aastatel 2006–2010.

Elu Berliinis ülistatakse, sest see haakub kaasaja Zeitgeistiga. Teemad, mida sageli Berliiniga seostatakse on skvottimine, *lo-fi* kunstiskeene, klubid ja ajutiste kasutuste projektid – **Zwischennutzung**. Philipp Oswald kirjeldab oma raamatus „*Berlin – Stadt ohne Form: Strategien einer anderen Architektur*” linna kui „hüljatud maastike urbanistlikku uurimislaborit”. Oswaldi tsitaat kirjeldab 3,5 miljoni elanikuga Berliini suurepäraselt. Nimelt selle erinevaid, linnaosaid (**Kiez**'e), mille trendikus on ajas muutuv – Charlottenburg oli popp 1960. aastatel, Schöneberg 1970. aastatel, mida ilmestas David Bowie, skvottimine sai Kreuzbergis alguse 1980. aastatel, Prenzlauer Berg oli trendikas 1990. aastatest varaste 2000. aastateni, sellele järgnes jällegi Kreuzbergi ja Friedrichshaini populaarsus; hiljuti Neukölln. Berliinlased ise valisid endale koduks linnaosa vastavalt üürihinnale, kuid ka lähtudes isiklikest vaadetest ning elustiilist.

ARENG, LOOMINGULISUS, GENTRIFIKATSIION

Sellise linna, nagu me Berliini täna tunneme, areng „algas” pärast Teise maailmasõja hävitustegevust, mis linna struktuuri perforeeris. Pärast Berliini kaheks jagamist 1945. aastal kolisid mitmed tööstused Lääne-Saksamaa lõunaossa ja algas Lääne-Berliini deindustrialiseerumine. Kui uue Lääne-Saksamaa pealinnaks määrati Bonn, sai Lääne-Berliinist müüri ümbritsetud enklaav, aga Ida-Berliinist vastupidiselt 40 aastaks Ida-Saksamaa esinduspealinn.

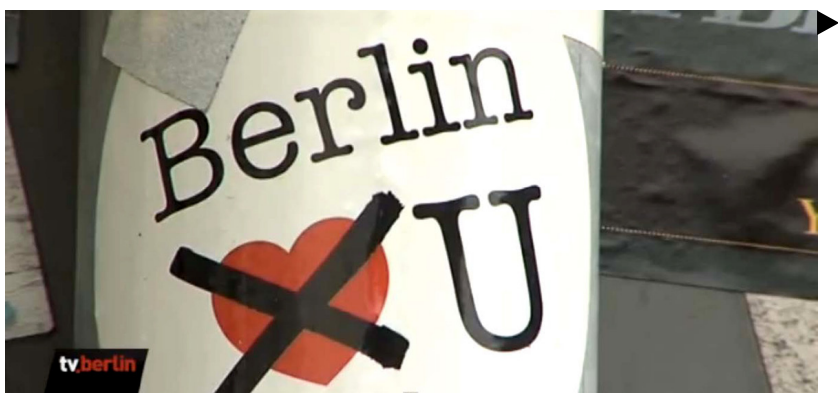
Kasutu maa üleküllus tingis suhteliselt madalad üürihinnad ja katalüüsi subkultuuride arengut. „**Sissepoole pööratud perifreeria**”, kasutuna seisvad alad linna sees ning eripärane perforeeritud struktuur tegid Berliinist mitme kümnendi vältel, alates juba 1960. aastatest parima koha „**loominguliste linnaosade**” arenguks. Loominguline õitseng migreerus ühest linnaosast teise sõltudes kümnendi majanduslikest, poliitilistest ning kultuurilistest oludest. Selles mõttes võib linnaosade arengut võrrelda loodusliku järgnevusega, mis saab alguse esimestest elanikest, kes nuhivad välja kasutamata võimalused tühjas ruumis, aga on ka kohastunud keerulistes tingimustes ellu jääma ning rikastuma. Eelnevale faasile järgneb teiste „liikide” saabumine, kes on kohastunud ainult juba ette valmistatud maastikes tegutsema. See on hetk, kui linnaosa muutub trendikaks, pinnas viljakamaks ja urbanismi terminites algab gentrifitseerumine.

Ajutised kasutused Berliinis saavad alguse samadelt alustelt kui teised ülalmainitud kultuurilised liikumised. Vastupidiselt üldlevinud arvamusele ei pärine ajutiste kasutuste kontseptsioon viimasest kahest kümnendist – aksiomaatiliseks näiteks ajutistest kasutustest Berliinis on aiamaade asutamine Teises maailmasõjas hävitatud Tiergarteni pargis 1940. aastatel. Juurviljaaiad rajati hävitatud pargialale kahel põhjusel. Esiteks muidugi oli sõjajärgsetel aastatel majanduslikult oluline pakkuda ise kasvatatudprodukte ja teiseks oli väga tähtis uue identiteedi loomine sõjas hävinenud linnaruumile uute kasutuste leidmise kaudu.

VÄLISVAATLUS

Pärast müüri langemist aastal 1989, algas Ida-Berliini taasvastamine. Üürid olid idas läänest märkmisväärselt madalamad. Algas uus skvottimise laine ning paljud tudengid kolisid Ida-Berliini linnaosadesse, näiteks Prenzlauer Bergi. Ühendatud Berliin muutus drastiliselt: alternatiivne Lääne-Berliin ning hääbuv Ida-Saksamaa pealinn sulandusid kokku uueks metropoliks. Esimesele gentrifikatsioonilainele 1990. aastatel järgnes rahvusvaheline „Berliini buum”, mis hoidis aus Berliini elustiili, kuid viis ka teise gentrifikatsioonilaineni.

Hilistel 2000. aastatel ülistati pea kõiki mitmekülgseid väärtusi, mis linnas olid sõjajärgsetel kümnenditel tekkinud. Kuid samal ajal ohustas Berliini buum habrast linnakeskkonda, mis neid hinnatud kvaliteete kandis. Järgnev avalik vastupanu gentrifikatsioonile ning suurtele arendusprojektidele ei ole vähem huvitav kui kõik eelnev.

„Berliin ei armasta sind”
- DIY turismivastased plakatid
Kreuzbergis. Kaader tv.berlin-i
videost: [youtube.com/
watch?v=oLx9Gcchmns](https://www.youtube.com/watch?v=oLx9Gcchmns)

VASTUPANU

Nii buumi ajal kui ka järnevatel hilistel 2000. aastatel tõusid esile esimesed protsesthääled: näiteks protesteerisid Kreuzbergi kogukonnad pidutsevate turistide vastu¹ või Prenzlauer Bergis levisid plakatid Švaabimaalt pärit aadeldajate vastu.

Üks parimaid näiteid kogukondlikust vastupanust viimase aja arengutrendidele on grupi „Mediaspree versenken” (Uputage Mediaspree) tegevus. Uputage Mediaspree võitleb Spree kallastele planeeritud arenduse vastu. Pika aja vältel pärast deindustrialiseerumist on jõe kaldad Kreuzbergi ning Friedrichshain linnaosas olnud mitmete klubide kasutuses. Nendest klubidest on saanud alternatiivse muusika-skeene arengu kuumimad kohad. Kuid jõeäärse suurarenduse tõttu on enamus maakasutuse lepinguid olnud ajutised. „Mediaspree” nimeline projekt hakkas kuju võtma 2002. aastal ning pidi teoks saama 2000. aastate teises pooles ning tooma piirkonda sisse hulga investeringuid. Strateegia oli fokuseeritud massimeelelahutusele ja meediatööstusele, mis potentsiaalselt tõmbaks ligi ka teisi tulevikuarendusi ning eliitlamurajoone. Grupp kohalikke aktiviste algatas mitmeid demonstratsioone „Mediaspree” vastu ning neid toetasid referendumil jõudsalt ka valijad, peamiselt Kreuzbergi ning Friedrichshaini elanikud.

(LOE ARENDUSEST NING PROTESTIST LÄHEMALT REGINA VILJASAARE NING JÖRN FRENZELI TEKSTIST - TOIM).

1. [goo.gl/Q1w5U](https://www.goo.gl/Q1w5U)

„Uputame Mediaspree”
pidu-demonstratsioon, 2008
Foto: flickr.com kasutaja
tranZland.

VÄLISVAATLUS

Bar25. Stseenid filmist „Berlin calling” (2008)

„Mediaspree verseken” väitis, et arengustrateegia pakuks teenuseid vaid väga piiratud inimgrupile ning tõukaks kõrvale piirkonna praegused kultuurilist väärtust loovad kasutajad. Aktivistid organiseerisid ka tänavapeo, mis tõi väärtused, mida kaitsta püüti, valju muusika ning tantsu saatel avalikku ruumi. Lühiajaliselt muudeti tänavad ajutisteks kultuuriareenideks.

Oluline on märkida, et ülalmainitud näidetes protesteerisid esimese laine gentrifitseerijad teise gentrifikatsioonilaine vastu. Kuid teine gentrifikatsioonilaine, nn Berliini buum oli tegelikult nende endi poolt alustatud protsessi jätk. Kohalikud elanikud kaitsesid väärtusi ja linnaosa miljööd, mida nad hindasid enda loomunguna ning seetõttu hääletasid Berliini kapitaliseerumise vastu.

POLIITILINE TAHE

Mediaspree juhtumi puhul toetas avalik võim osaliselt referendum tulemusi, kuid arenguplaanides ei ole veel kindlale üksteise mõistmisele jõutud.

Teine näide poliitilisest tahtest on endise **Tempelhofi lennujaama juhtum**. Tempelhofi lennujaam paiknes Neuköllni ning Tempelhofi linnaosa vahel, üsna Berliini südames. Lennujaam suleti aastal 2008 plaaniga rajada üks ühine lennujaam linna äärde. 2009. aasta suvel planeerisid mõni tuhat aktivisti ala skvottida, et välja astuda privatiseerumise ning linnaruumi kapitaliseerumise vastu, kuid aktsiooni peatas politsei. 2010. aasta mais avati lennujaama ala, nii nagu ta oli, avalikkusele ning nimetati **Tempelhofi pargiks**. Uues pargis, millel on endise lennujaama infrastruktuur asub 300 hektaril võimalusi mitmesuguseks tegevuseks: rattaga sõitmiseks, uisutamiseks, lohede lennutamiseks, piknikeks, grillimiseks, päevitamiseks, lindude ja putukate vaatlemiseks, uute spordialade leiutamiseks ning katsetamiseks, päikesetõusu ning loojangu vaatlemiseks. Kuid Tempelhofi park oli planeeritud vaid ajutiselt: tulevikustrateegia nägi ette plaani muuta ala osaks rahvusvahelisest aiandusnäitusest IGA 2017 (International Garden Exhibition)², millele järgneks piirkonna väljaarendamine rekreatsiooni- ning elamualana. Aastal 2011 loodi aktivistide grupp „100%Tempelhofer Feld”³, mis võitles eelmainitud arenduste vastu. 2012. aasta suvel hüljati suures osas Tempelhofi pargi senised arendusplaanid.

2. www.iga-berlin-2017.de

3. www.nachnutzung-thf.de

ÕPPETUNNID

2010. aastate Berliin ei tundu enam olevat see sama lahe ja sõbralik igavesti pidutsev linn, millest nullindatel räägiti. Mõned kaasaegse loomingu Berliini sotsiaalsed ning ruumilised kihid on olnud liiga haprad, et vastu seista buumi tagajärgedele. *Die Gentrifizierung frisst ihre Kinder.*⁴

Kuid Berliini tugevuseks ei ole ainult vaba ruum, ka ei peitu see ainult erilises elustiilis, mida on paljuski kujundanud ruumiline struktuur. Linna iseloomustab tugev kogukond, mis pole mitte ainult loonud kaasegse Berliini – minu arvates ühe meeldivaima urbaanse keskkonna Euroopas – vaid suutis ka vastu seista muutustele, mis järgnesid esimesele gentrifikatsioonilainele. Võin väita, et Berliinile ei meeldi üldplaneeringud ning eliitaarsed lahendused. Mediaspreedid ning Tempelhoferi juhtumid illustreerivad seda, kuidas kohalikud initsiatiivid on sundinud poliitikutel elanike huve arvestama ning välja töötama paindlikke pikajalisi arengustrateegiaid. See on miski, mida me võiksime Berliinilt õppida.

4. *Gentrifikatsioon sööb oma lapsi*

KES ON URBANIST?

ALAN PROHM, *Berliin*

Kes on urbanist?

Mis on linn?

Mis ei ole? — Lefebvre*

Niisiis... **Kes ei ole?**

See on minu vastus.

Kes ei ole? *Tulge välja ja näidake end! Kujundage oma elukohta!*

Kes seda tegelikult kujundab?

Lefebvre'i järgi on linnastumine industrialiseerumine, ekstraheeriv/kuhjuv/kiirenev tegevusprintsip ruumis/ajas, materias, elus, väärtustes ja võimuses. See levib laieneva/sissetungiva jõukust ekstraheerivate teeradade võrgustikna isegi siis, kui ei ehitata ühtegi uut hoonet. Linn on jätkuv elu industrialiseerimine igapool, igas valdkonnas. Ka sinu isikustatud, võrgustatud ja jälitatud elu.

Urbaniste pole olemas. See on minu teine vastus. On ainult industrialiseerijad ja ideoloogid, kes väidavad, et linnastumise protsess toimib, või ideoloogid, kes tõestavad, et protsess on ebaõiglane. Tee linnaga mida iganes, sa ei ole võimeline muutma elu rohkem kui majandusliku diktatuuri piirid seda lubavad. Kui sa just ei muuda majandusliku diktatuuri piire...

Viimasel ajal on lubatud labürindis mängida, kuid labürint ise on andmetele orienteeritud, meedia poolt kallutatud ja turu poolt rangelt indekseeritud – nii, et hakake pihta, rõõmustage neid. Isegi, kui õnnestub pisut piire nihutada, siis see, mida muudad, on kõigest ellujäämine, mitte elu ise.

Juhul, kui sa just ei muuda oma elu...

Linnad ei ole loodud meie kujundamiseks, vaid linnu kasutatakse meie vastu.

Meie planeet on kroonilises kriisis. Aga ainult linnades saab süsteemist suur jõhker paranoiline status quo't kaitsev tööstus, mida meie nimetame koduks, tänaseks jälgimisühiskonnaks. Parafraseerides Misselwitzi ja Weizmani: urbanism on sõda. (Vt: *Graham, Cities Under Siege, lk 16*). Nii et kui sa ütled, et oled urbanist, oled sa parimal juhul partisan.

Ehita endale keha. Haruta end lahti. Arene/Armasta. Üheskoos.

KÕIK ÕIGUSED KUULUVAD:

PEOPLE'S MIC - B.@UNO

dapeoplesmic.wordpress.com

* Raamatus „The Urban Revolution” kirjutas Henri Lefebvre, et linna kui fenomeni defineerimine ei ole seotud vaid geograafiliste näitajate või rahvastiku arvuga. Linnastumine jätkub, kohtudes oma piiridega, samadel põhimõtetel, tõusval kiitusel, intensiivselt. Seega on 20. sajandi keskpaigaks maapiirkonnad juba urbaniseerunud, 21. sajandi alguseks ka ookeanid, inimese närvisüsteem, taimede bioloogia ja muidugi internet.

ALAN PROHM on Berliinis resideeruv kunstnik, teoreetik ja õpetaja. Aastatel 2004-2008 õpetas ta keskkonnakunsti magistriprogrammis Aalto Ülikoolis Helsingis. Alates 2008. aastast on ta lugenud kursuseid ka urbanistika erialal Eesti Kunstiakadeemias. Alan usub arvamuse avaldamisesse, avalikult.

REIVIMISE, GENTRIFIKATSIOONI, SUURE RAHA JA VÕIMALIKE TULEVIKUALTERNATIIVIDE MIXTEIP

REGINA VILJASAAR, urbanist, Linnalabor, Tallinn

JÖRN FRENZEL, strateegiline disainer/arhitekt, Vatnavinir, Berliin

Selle artikli seeme pandi mulda eelmise aasta novembris, kui külastasime väikse kamba teadmishimuliste urbanistidega KaterHolzigi klubi Berliinis. Samal ajal kui viimased vidukil silmadega klubilised sisehoovis hängisid ja kontoriruumidesse summutatud tehnobiidid kostusid, selgitasid klubi pidajad meile uue ühisomandisse kuuluva, täielikult jätkusuutliku elatöötä-mängi-linnaku kontseptsiooni – eksperimenti, mis sellises mahus on ilmselt ennekuulmatu. Soov KaterHolzigit paremini mõista sai tõukejõuks värvikale ekskursioonile Berliinis viimastel kümnenditel toimunud muutustest.

1. Bar25 – ALGUS

Paik, millest varsti võib saada uute kooperatiivsete ja majandusmodelite katselava, oli kümme aastat tagasi „osa suuremast maatükist Spree kallastel, mis kuulus Berliini saneerimisteenustele (BSR). Omanik oli raskustes alale üürnike leidmisega, nii et nad olid õnnelikud ka väiksema maatükki väljarentimise üle”.¹ See oli aastal 2004 ning varsti sai asukoht tuntuks kui Bar25, Berliini legendaarse ööelu kehastus.

Berliini müüri langemisest saati 1989. aastal on Berliini uus klubiskeene olnud väga omaloominguline ja spontaanne. Tegevust ja selles osalejaid hoidsid üleval tekno ja paljud selle derivaadid, hõivati toona Ida-Berliinis veel rikkalikult leidunud tühje ruume. Klubiskeene, kuid ka teised sotsiaalsed algatused², kolisid varsti mahajäetud tööstusaladele ja vabadele kruntidele Spree kallastel. Peamiselt Schillingbrücke ja Ostbahnhofi läheduses. Alguses oli kogu tegevus üsna põrandaalune, kuid koos sellega, et 1990. aastate keskpaigast varaste 2000. aastateni muutus Berliin trendikaks, levis kuuldus ka sealsest klubikultuurist. Bar25 avamine langes samasse ajajärku.

Üks klubi asutajaid „[Christoph] Klenzendorf kolis 2004. aasta augustis treileri ja paari sõbraga Spree-äärsele kinnistule, kus peeti kuus nädalat katkematult pidu. Talvel pandi paika plaanid rajada baar, hostel ja restoran, mis kõik avati 2005. aasta kevadel Bar25 nime all. [...] Esimene kuue nädala pikkune pidu andis tooni kõigele järgnevale. Paik sai kiirelt kuulsaks oma „kõik kärab” hedonismi ja pilves kaosega. Klubi oli avatud reedest esmaspäeva pealelõunani või õhtuni, baarist sai pühapäeval lemmikkoht kräshimiseks või kurnava nädalavahetuse võiduka lõpuni vedamiseks. Kõigil on rääkida lugu narkootikumide liigtarvitamisest, seksuaalsetest seiklustest ja/või kadunud esemetest”.³

1. Luis-Manuel Garcia. “Showdown in Spreepark”. Nov 26, 2010: residentadvisor.net/feature.aspx?1272

2. Näiteks Jamaica kultuuri staap YAAM: yaam.de

3. Luis-Manuel Garcia. “Showdown in Spreepark”. Nov 26, 2010: residentadvisor.net/feature.aspx?1272

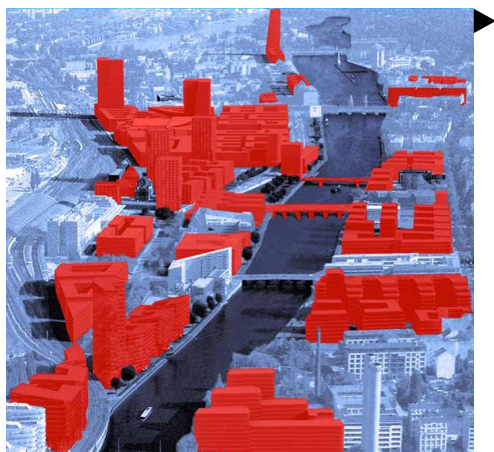
1990. aastatel muutusid Mitte, osaliselt ka Prenzlauer Berg ja Friedrichshain (linnaosa, kus Bar25 tegutses) moodsateks rajoonideks, rõõmsalt eksisteerisid koos eksperimentaalne kultuur ja vana Ida-Berliini sotsiaalne struktuur, gentrifikatsioon ei olnud veel laialdane mõiste. Kuid ajal „mil Mitte ja Prenzlauer Bergi gentrifikatsioon liigub itta, tõusevad kinnisvara hinnad Friedrichshainis, Spree kallastel ja linnaarendusplaan „Mediaspree” (en.wikipedia.org/wiki/Mediaspree) kogub tuure.”⁴

4. Ibid.

Berliini kasvav kuulsus „alternatiivse linnana” ja järgnenud globaalse kapitali huvide mõju on loonud käima vana tuttava gentrifikatsiooni karusselli, nii nagu igal pool mujal läänes. Sellised arengud survestavad ka Bar25-e sarnaseid kohti, mille suhe maaomanikega ei ole kunagi olnud väga sõbralik, sundides neid lõpuks leidma alternatiivset asukohta (mõnikord üpris lähedale).

LOE PIKEMALT ja põhjalikumalt artiklit, mis viimaste teknofestivalide trendide kõrval annab ka põhjaliku ülevaate Berliini linnauuendustest, gentrifikatsioonist ja turismi mõjust kõigele sellele SIIT: www.residentadvisor.net/feature.aspx?1272

Gentrifikatsioonist ja Berliinist saab lugeda ka Monocole artiklist: www.monocle.com/monocolumn/culture/neighbourhood-gentrification

Üks paljudest illustratsioonidest, mida võib internetiavarustest Mediaspree arenduse mastaabi kohta leida: x1terrestrials.org/plog/wp-content/uploads/2008/07/spreebild-front.jpg

2. ÜLIMEGASUUR KINNISVARAARENDUS MEDIASPREE

„Juba 1990. aastatel hakati linnaplaneerijate seas arutama, mida teha Spree kallastega endise Ida-Berliini aladel, kohas, kus oli asunud Berliini müür. Loodud visandid ja võimalikud stsenaariumid maa kasutamiseks äratasid huvi kinnisvaraarendajates. Kuna linnal oli pea 60 miljardit eurot võlgasid, vajati raha. Nii asutasid linn, maaomanikud ja investorid jõekallaste turundamiseks äriühingu, mis sai nimeks Mediaspree.”⁵

“Lühidalt öeldes on **Mediaspree** eelpool nimetatud maaomanike, arendajate ja investorite koalitsiooni bränditud visioon, promomaks Spree ülemkallaste arengut Kreuzbergi ja Friedrichshaini naabruskonnas kui Saksamaa uusimat mediakeskust.”⁶ Plaanide aluseks said ennustused tohutust elanikkonna kasvust müürijärgses Berliinis – 3,5 miljonilt pidi

5. Christoph Scheuermann. “Building Spree: Developers and Dreamers Battle Over Berlin Identity”. – Der Spiegel. Sept 11, 2008: www.spiegel.de/international/germany/building-spree-developers-and-dreamers-battle-over-berlin-identity-a-577649.html

JUHTUMIANALÜÜS

elanike arv tõusma lausa kõrgemale Teise maailmasõja eelsest kuuest miljonist! Selline kasv vajas väidetavalt vastavalt töö- ja elamupindu. Reaalsuses asi loomulikult nii ei läinud ja Berliini rahvaarv on endiselt 3,5 miljoni kanti, tõustes vaikselt järgnevatel aastatel 100 000 kuni 200 000 inimese võrra.

Mediaspree 1990. aastatel kavandatud plaanid on Berliini kohutava finantsseisuga tõttu ainult osaliselt ellu viidud. Arendus on kasutanud „meeldiva regeneratsiooni” taktikat – renoveeritakse vanu tööstushooneid, sisse kolivad loomemajaduse vallas tegutsevad ettevõtjad, avatakse galeriisid, restorane ja nn ürituspindu. Kuid peamiselt loovad koha näo siiski supermodernistlikud, läikivad monoliidid nagu näiteks MTV Network Saksamaa, Universal ja VIVA, mida saadavad „järgmised ülimõõdus arendused, näiteks 17 000 istmekohaga O2 Arena”.

Uute hoonete kõrval võib veel leida „kaitstud, kuid hüljatud ajaloolist tööstuslinnakut, anarhistlike skvotterite väljakujunenud kogukonda, [...] peamiselt saksa-türgi rahvusest inimeste eluasemeid”.⁸

3. KODANIKE PROTESTID – „SPREE KALDAD KÕIGILE”

Mediaspree arendus osutus selleks üheks asjaks, mille vastu ühinesid kõikvõimalikud eri grupid – linnaaktivistid, klubilised, roheline maailma-vaatega poliitikud, undergroundi ja asumiseltside liikmed, anarhistid jne. „Kogu projekti tajutakse kui investeeringut eliidi huvides, jõekallaste võimalikult kasumlikku arendust, mis privatiseerib vaated Spreele samal ajal täielikult eirates sotsiaalset tegelikkust. Kardetakse, et maa hinna tõus jõe kallastel viib üürihindade tõusmiseni naabruskonnas, antisotsiaalse linnaruumi ja kultuuri suretamiseni.”⁹ Ning et „ühes Mediapspreega kaovad mõned kõige populaarsemad priid ruumid Spree kallastel. Sealsed alternatiivsed baarid, rannaalad ja pargid moodustavad suure osa õhus-tikust ja Berliini hingest.”¹⁰ Nimetatud hirmudest lähtuvalt tõusis protest, mis kulmineerus suurte demonstratsioonidega algatuse „Mediaspree versenken” (Uputame Mediaspree!, aktiivne aastast 2007) nime all.

Pärast mitmeid tuhandeid inimesi koondanud proteste algatasid vastupanuliikumise tuumikliikmed avalduse referendumi korraldamiseks. Nende eesmärk oli avalikult otsustada Mediaspree arenduste järgmiste aspektide üle:

6. Jennifer Gardner. „Berlin Mediaspree”. – Cargocollective. June 2010 cargocollective.com/jennifer-gardner/Berlin-Mediaspree

7. Ibid.

8. Ibid.

Mediaspree ala:
roheline – olemasolev hoonestus;
punane – planeeritud uushoonestus;
viirutatud – 50 m ala jõekallastel
spreeufer-fuer-alle.de/Verh.html

9. en.wikipedia.org/wiki/Mediaspree#cite_note-41, based on www.ms-versenken.org

10. urbanize.com/2011/12/08/mediaspree-urban-renewal-but-for-who

JUHTUMIANALÜÜS

- ▶ **50 meetri laiune vaba puhvertsoon jõe kallastel (pakutud 10 meetri asemel)**
- ▶ **Berliini 22 meetri kõrgusepiirangu rakendamine uutel hoonetel**
- ▶ **Uue silla ehitamine ainult jalgratturitele ja jalakäijatele, mitte autodele**

Vajalikud toetusallkirjad koguti kiiresti ja 13. juulil 2008. aastal viidi läbi referendum. 87% hääletajatest (30 000 inimest) toetas algatuse „Uputama Mediaspree” ettepanekuid. Vastavalt organisatsioonile *Mehr Demokratie* (Rohkem demokraatiat) oli see selle ajani berliinlaste kõige edukam kodanikuliikumine üldse.¹¹ Kuid tulemused ei olnud siduvad ja erinevad linnaametnikud kahtlesid, kas üldse referendum tulemustega arvestada. 15 kuud käis koos spetsiaalne Spree-komisjon, kuhu kuulusid erinevad sidusgrupid. Nendega paralleelselt kuulutasid protestijad: „*Ettepanekud lahendust muuta (vaata infobrošüüri issuu.com/ms-versenken/docs/spreeufer_fuer_alle_webreader?mode=window&backgroundcolor=%23222222) ei toonud kaasa tegelikku muudatust arenduse kursil. Referendumil esitatud nõuetega, nagu 50-meetrine vaba ala jõe ja uusarenduse vahel, pilvelõhkujate ja autosilla keelustamine, ei arvestatud! Seega me jätkame võitlust alternatiivse, sotsiaalse ja ökoloogilise linnaarenduse eest, mis oleks avatud paljudele, mitte ainult mõnele kinnisvaraspekulandile. Üks esimesi samme selles suunas on lõpetada viimasegi avalikus omandis oleva maa müümine. Me nõuame: maade (re)munitsipaliseerimist!*”¹²

LOE MEDIASPREE ARENDUSE JA TEKINUD OPOSITSIOONI, KUID KA ERINEVATE VASTANDUVATE HUVIGRUPPIDE KOHTA LISAKS väga huvitavast ajakirja *Spiegel* artiklist: www.spiegel.de/international/germany/building-spree-developers-and-dreamers-battle-over-berlin-identity-a-577649.html

„UPUTAME MEDIASPREE” KODULEHEKÜLG www.ms-versenken.org koondab hulga infot selle kodanikuliikumise käekäigu ja protestide kohta (vaata ka brošüüri!).

4. Bar25 ▶ KATERHOLZIG

Juhtumisi asus “Bar25 nimelt Mediaspree arendusala keskel ning omanikel (Berliini saneerimisteenusel) oli plaan sellelt maalapilt palju teenida. Bar25 üürileping pidi lõppema 2008. aasta talvel, nii et nad pidasid 2007. aasta septembris suurt lõpupidu”¹³. Välja koliti alles 2010. aastal, peale väljatõstmise teadet, illegaalset skvottimist suvel ja ajutist kokkulepet omanikega.

„On huvitav, et Klenzendorf tähtsustas Bar25 kaduvust. Mitmetes intervjuudes väitis Klezendorf, et koha muutis paljuski eriliseks just see, et see pidi varsti kinni minema, ja et tema eelistus on ka lõpetada enne, kui asi läppub. Näiteks Tobias Rappi artiklis “Lost and Sound: Berlin, Techno, and Easyjet Set” tsiteeritakse Klezendorfi Bar25 sulgemise teemal järgmiselt: „Mingil hetkel on see kõik läbi. Aga siirdelisus on ka nii kaunis [...] Fantastiline aeg. Lõpetatud peatükk. Nii lähebki ja ma arvan, et see on suurepärase.”

Investorenbejubeln (Investorite pummelung), demonstratsioon Spree jõel, kus protestijad kasutasid kummist jolle ja sõudepaate Mediaspree investorite paadikruisi jälitamiseks. Investorite paadireis katkestati enneaegselt. (Wikipedia)

11. en.wikipedia.org/wiki/Mediaspree#cite_note-41

12. “Sink Mediaspree” algatuse kodulehekülg: ms-versenken.org

13. Luis-Manuel Garcia. “Showdown in Spreepark”. Nov 26, 2010 residentadvisor.net/feature.aspx?1272

JUHTUMIANALÜÜS

Kuid 2010. aasta suveks oli kogu filosoofia muutunud. Bar25 juhtkond mõtles **baari uues kohas avamise peale**, samal ajal avati võrgus kodu-lehekülg Bar25 sulgemisest päästmiseks.

Organiseerimistöö tulemusel avati teisel poolt jõge, endise seebivabriku krundil uus klubi **KaterHolzig** (www.katerholzig.de), mis on nüüdseks sama legendaarne kui eelkäija. Ja samuti lühikese üürilepinguga. Lisaks klubile, mis seekord on avatud aastaringselt, on päeva ajal avatud ka baar, restoran ja „käsitsi ehitatud seiklusväljak”¹⁴.

Klenzendorf selgitab: „Minu koostööpartner on väga hea kokk ja me avasime kõrgklassi köögi, mis meelitas kohale väga erinevaid inimesi. Nii et tulid reivid, aga ka inimesed, kes võivad endale lubada 30-eurost lihalõiku. Nad kõik segunesid omavahel ja kõigile meeldis see. Seetõttu hakkaski igasuguseid erinevat tüüpi inimesi meie juures käima.”¹⁵

5. Bar25 ► KATERHOLZIG ► HOLZMARKT & MÖRCHENPARK

KaterHolzig suletakse 2013. aasta sügisel, kuid vahepeal on ideed võtnud uusi tuure: „Me soovime arendada Bar25 ideed järgmisele tasandile. Bar25-st ei saa kunagi selline koht, nagu ta varem oli, täielik hedonismi- ja peotempel, vaid me tahame tuua kokku Bar25 õhustiku, seda arendanud inimeste võrgustiku ja ühiselt edasi minna.”¹⁶ 2012. aasta suvel („mis langes mugavalt kokku dokumentaali esilinastusega”¹⁷) kuulutasid KaterHolzigi eestvedajad välja kaks paralleelprojekti, mille pinnal nad soovivad edasi arendada vana Bar25 valdusi: Holzmarkt ja Mörchenpark.

Holzmarkti (www.holzmarkt.de/seite/?en/) kontseptsioon on luua kogukond, kus elatakse ja töötatakse, seal on hotell, it-keskus, 400 korteriga üliõpilaste ühiselamu, 18 000 ruutmeetri suurune kunstnike küla (kus enamik stuudioid üüritakse välja 3-kuuliste lepingutega, et hoida inimesi liikuvuses ja asju värskena), restoran ja 24h avatud lasteaed kolmekümnele lapsele.

Mörchenparkist (moerchenpark.de/seite/) saab lapsesõbralik avalik park, mille kujundus lähtub saksa muinasjuttudest ning kus pakutakse lastele

Uputame Mediaspree protesti-aktsiooni kaader: youtube.com/watch?v=IQRpUKP0JBQ. Bar25 ning grupp filmitegijaid koguvad internetis raha (inkubato.com/de/projekte/4c8c96cc2fc9a) dokumentaali tegemiseks. Bar25, mis oli olnud oma sulgemise üle väga zen, hakkas äkki jooksuma kolmes eri suunas: maagia säilitamine filmilindile (bar25.de/der-film), sulgemise vältimine tervikuna ja uues kohas uuesti alustamine.” - Luis-Manuel Garcia. “Showdown in Spreepark”. Nov 26, 2010: residentadvisor.net/feature.aspx?1272

Kaader Britta Mischeri ja Nana Yuriko filmist „Bar25 - Tage außerhalb der Zeit” (2012). „Kaugel ühiskonna konventsioonidest ja normidest sai Bar25-st valupada, millest arenes Berliini kultuur. Film jälgib Bar25 asutajaid, kolme noort persooni, kelle hooletu eluviis koos muusika, individualismi ja mitte kunagi otsa saava energiaga muudab Spree jõe kallaste endise tühermaa fantaasiamaaks. Kuid kui kogukonnaelu paistab väljaspoole rahulik, siis selles päevast päeva elamine ei ole just lihtne. Selle rütmilise ja värvika filmiga soovime vaatajatele näidata Berliini mitmekesisust, rahvusvahelisust, loovust ja seda, mida tähendab pealtnäha utoopilise maailma loomine.” (IMDB)

14. Tobias Rapp. “Showdown on the Spree: Cult-Bar Site Symbolizes Battle over Berlin's Future”. - Der Spiegel, June 13, 2012

JUHTUMIANALÜÜS

terviklikke, loodusharidust tutvustavaid tegevusi.

Mõte on „kombineerida loodust, majandust ja kultuuri meie mõtetes ja kaalutlustes [...] Samal ajal kui ida ja lääne vaheline arm on endiselt nähtav, luuakse elujõuline kogukond, mis ühendaks Friedrichshaini ja Kreuzbergi linnaosasid.”¹⁸ Või teises sõnastuses: „klubilised ei soovi muud midagi kui tulevikuelu. Ökoloogia, globaalsed toidu kättesaadavuse küsimused, alternatiivenergiad, liikuvus ... Sellest kõigest saab subkultuuride, töajõu ja linnaarenduse katselava.”¹⁹

ROHKEM INFOT leiab Holzmarkti ideid tutvustavast brošüürist: holzmarkt.de/seite/public/downloads-en/Holzmarktbrochure_english.pdf

6. PAKKUMINE

Mõlema projekti (Holzmarkt ja Mörchenpark), mis kannavad ühisnime Holzmarkt, tarbeks hakati raha koguma, et osaleda eelseisval Bar25 endise asukoha **avalikul oksjonil**.

Berliini linnavalitsus on „kurikuulus oma rahanappuses ja on olnud seda aastaid”²⁰, seetõttu on avaliku maa müümine olnud oluline sissetulekuallikas. Kuid asi on selles, et viimase 10 aasta jooksul on Berliin müünud oma vara pea alati parima pakkumise tegijale, täielikult arvestamata kontseptsiooni. Selline olukord on tekitanud kuhjaga kriitikat – „paljud kardavad, et vajaliku vaba ruumita võib Berliin varsti hüvasti jätta oma viimase aja ainukese suure edulooga – linna kiirelt areneva kultuuriskeenega”²¹.

Holzmarkti juhtumi puhul on nende „rohujuure-stiil, antikommertslik, kogukondlik ja Mediaspree-kriitiline lähenemine püüdnud palju meediatähelepanu. Nad on üsna osavalt survestanud linna avaliku arvamuse kaudu, muutes nende ehitusettepaneku avalikkuse moraalseks lemmikuks, isegi kui see ei ole majanduslik soosik.”²² Kuid ainult avalik toetus ei taga neile võitu 18 672 ruutmeetri suuruse, parima asukohaga kinnistu enampakkumisel – see on umbes kolme jalgpallistaadioni jagu maad²³.

Klubiliste meelheaks ei pidanud Berliin kultuuritööstuse väärtust kahtluse alla seadma – tänu Šveitsi seadusandlusele õnnestus Holzmarkti esindajatel teha kõrgeim hinnapakumine.

Šveitsis on „alates 1985. aastast kõik elanikud kohustatud vanaduseks säästma. 2500 pensionifondi valitsevad üksikisikute endi või ettevõtete poolt töötajatele makstavaid sääste”. Üks **Stiftung Abendroti** (Ehapuna Sihtasutus: www.abendrot.ch/de/00-00.php) asutajaid, kellest sai endise Bar25 asukoha omanik, selgitab: „Me eelistame osta söötmaid ja toetada ökoloogiliselt ja kultuuriliselt väljapaistvaid projekte. Nendeks võivad olla tööruumid või kunstnike ja käsitöölise stuudiod. Kaks kuud tagasi omistas Ehapuna Sihtasutus vana metroojaama Weddingis. Täna on see välja arendatud „Christiania kultuuri- ja ajalookeskuseks”²⁴. Ostuhinna peab tagasi teenima, aga ta lisab: „Pidev võidujooks kasumi järele hävitab ühiskonna. Kokkulepitud tagasihoidlik üür on meie jaoks piisav.”²⁵ Kinnistu on klubiliste kasutusse antud, et Holzmarkti idee ellu viia. Christoph Klenzendorf selgitab: „Suure hotelli kontseptsiooni sissekavandamisega sai võimalikuks nii kõrge pakkumise tegemine oksjonil. 32 000 ruutmeetrine hoone tuleb raudteerööbaste taha,

15. Skruff. “Berlin’s Christoph Klenzendorf - Beyond Bar 25 & Katerholzig (an Interview)”. Nov 26, 2012 skruff.com/2012/11/berlins-christoph-klenzendorf-beyond-bar-25-katerholzig-interview

16. Ibid.

17. Luis-Manuel Garcia. „Another Post-Bar 25 Update”. June 22, 2012: imgmblog.wordpress.com/2012/06/22/another-post-Bar-25-update

18. holzmarkt.de/seite/?/en/

19. Karin Schmidl. “Das Dorf der Zukunft”. - Berliner Zeitung, October 19, 2012: berliner-zeitung.de/berlin/kater-holzig-das-dorf-der-zukunft_10809148,20664086.html

20. Dan Hill. “Journal: A walk in Schöneberg, Berlin: energy policy, gentrification, protest, and the humble joys of communal flower beds”. May 07, 2012: cityof-sound.com/blog/2012/05/journal-a-walk-in-sch%C3%B6neberg-berlin.html

21. Tobias Rapp. “Showdown on the Spree: Cult-Bar Site Symbolizes Battle over Berlin’s Future”. - Der Spiegel, June 13, 2012

22. Luis-Manuel Garcia. „Another Post-Bar 25 Update”. June 22, 2012: imgmblog.wordpress.com/2012/06/22/another-post-Bar-25-update

23. Tobias Rapp. “Showdown on the Spree: Cult-Bar Site Symbolizes Battle over Berlin’s Future”. - Der Spiegel, June 13, 2012

JUHTUMIANALÜÜS

30 meetrit kõrge [...], tänavafondile jääb sellest 6000 ruutmeetrit. Seal on ka üliõpilaste ühiselamu ja äri/uurimiskeskus start-up-idele”²⁶, kõik kokku moodustavad ise ennast ülal pidava osa Holzmarktist. „Kogu idee seisneb selles, et Holzmarkt on uurimiskeskus inimestele, kes elavad ja töötavad sama katuse all; kes uurivad tulevikku, kuidas optimeerida ühiskonda ja kuidas peatada resursside raiskamine.”²⁷

Eelpool nimetatud peab üleval teisi kultuurilisi tegevusi. „Meie eesmärk on hoida klubi kultuurilisi elemente töös ilma, et need vajaks väga palju raha. Iga kord, kui panna mõnele kultuuriprojektile rahateenimise surve peale, väheneb nende loomingulisus. Me proovime sellist survet kaotada.”²⁸

7. TULEVIK

Holzmarkt on alustanud oma visiooni elluviimiseks ja Abendroti fondi investeringute kompenseerimiseks uute strateegiatega. Kogu projekti õnnestumiseks on vaja umbes 50 miljonit eurot. Selle eesmärgi saavutamiseks on moodustatud Linnaloovuse Ühistu (**Genossenschaft für Urbane Kreativität**: www.gukeg.de), milles võivad osaleda kõik, kes tahavad luua majanduslikku ja kultuurilist väärtust, eeldusel, et nad investeerivad ühisesse helde summa. Ka kogu arenduse juhtimine toimub koostööna ja avatult. „Raha võimu eraldamiseks ideede võimust“ on välja töötatud spetsiaalne korporatiivne struktuur (www.holzmarkt.de/seite/public/downloads-en/Holzmarktbrochure_english.pdf).²⁹

Hetkel tegeleb ühistu uute liikmete, näiteks investorite leidmisega. Viimaste uudiste kohaselt ei ole raha just vajalikus tempos sisse voolanud³⁰, kuid endised klubilised, nüüdsed kinnisvaraarendajad ja kultuurikorraldajad on lubanud, et kevadel algavad platsil ehitustööd.³¹

Plaan on alustada „ajutise konteinerlinna ehitamisega, mida saaks ehitustegevuse ajal kasutada restorani, teatri ja peopaigana. Idee on alustada **ajutiste hoonetega, millest saaksid [...] järk-järgult kestvad**. Meil on 99 aastat aega projekti arendada [...] – see on pikem kui meie elu, see on selle projekti puhul samuti üks kena asi. Me saame seda arendada enese igavikuni. Viimane on ka peamine erinevus kõigi meie eelmiste projektidega. Varasemalt oleme alati teadnud, et peame kõik enese ehitatu lõpuks maha kiskuma. [...] Me ennustame, et asi saab osaliselt valmis nii kahe-kolme aastaga. Ja kui ma ütlen „osaliselt”, siis seda sellepärast, et me ei näe vaimusilmas, et kõik oleks kunagi täielikult korruga valmis. Me ei lõpeta kunagi edasiarendamist. Alati peab olema ruumi uutele ideedele.”³²

Lugu klubist, mis pidevalt üle jõe hüppab ja mille ambitsioon kogu aeg kasvab, ei ole lihtne haarata ja mõista. Välismaise pensionifondi investeerimine kultuuri ei ole midagi ebatavalist. Isegi Telliskivi Loomelinnak, kus antud loo üks autoreid oma töötunde veedab, alustas sarnasel viisil. Kuid kõikide täiesti erinevate tegevuste ja toimimismudelite sümbioos pikaajalise ja suuremõõtmelise arenduse juures on see, mis teeb selle projekti äärmiselt huvitavaks.

24. Karin Schmidl. “Das Dorf der Zukunft”. - Berliner Zeitung, October 19, 2012: berliner-zeitung.de/berlin/kater-holzig-das-dorf-der-zukunft,10809148,20664086.html

25. Ibid

26. Skruffff. “Berlin’s Christoph Klenzendorf- Beyond Bar 25 & Katerholzig (an Interview)”. Nov 26, 2012: skruffff.com/2012/11/berlins-christoph-klenzendorf-beyond-bar-25-katerholzig-interview/

27. Ibid.

28. Ibid.

29. Ibid

30. “Holzmarkt-Projekt droht zu scheitern”. Berliner Zeitung, January 28, 2013: berliner-zeitung.de/berlin/holzmarkt-projekt-droht-zu-scheitern,10809148,21575728.html

31. Karin Schmidl. “Genossen dringend gesucht”. - Berliner Zeitung, January 28, 2013: berliner-zeitung.de/berlin/ex-bar-25-gelaende-genossen-dringend-gesucht,10809148,21575598.html

32. Skruffff. “Berlin’s Christoph Klenzendorf- Beyond Bar 25 & Katerholzig (an Interview)”. Nov 26, 2012: skruffff.com/2012/11/berlins-christoph-klenzendorf-beyond-bar-25-katerholzig-interview/

Renoveerimata hoone Prenzlauer Bergis, mis on ümbritsetud renoveeritud hoonetest. Hoone on renoveerimata tõenäoliselt seetõttu, et ei ole suudetud leida selle enne-nõukogudeaegset seaduslikku omanikku või nende pärijaid. Kiri hooneel: Kapitalism: normeerib, hävitab, tapab.

KODU BERLIINIS

LINDA REZVAN, linnasotsioloogia doktorant Queensi Ülikoolis Belfastis

Kellel meist ei teki emotsioone ja tundeid, kuuldes nime Berliin? Oo, Berliin – see ajalooline, vaevatud, kuid võimas linn, mis tänasel päeval on üks suurimaid kultuurimagneteid Euroopas, võrreldav Pariisi, Londoni ja isegi New Yorgiga. Berliin ei tõmba ligi mitte ainult turiste, vaid ka sakslasi kõikidest teistest liidumaadest, olgu nad kolunud pealinna just nimelt sellepärast, et Berliinist sai 1990. aastal jälle ametlikult ühendatud Saksamaa pealinn¹, või paelus neid kunstnike loominguline õhustik, mis vohas seal juba 1980. aastatest. Järgmise kümnendi alguses otsustas suur hulk idaberliinlasi oma kodulinnast lahkuda, et otsida paremat elujärge Saksamaa läänepoolsetes liidumaades. Paljud tegid seda juba mõned kuud enne Berliini müüri langemist, et demonstratiivselt väljendada enda lahtiütlemist sotsialistliku riigikorra mõningate silmis repressiivsest poliitikast². Inimeste sisse- ja väljavoolu tulemusena oli 2009. aastaks võrreldes 1980. aastate lõpuga 50% Berliini elanikkonnast välja vahetunud³.

Kuigi Berliin on pärast Saksamaa ühendamist kuulus just oma kunstilise kirevuse poolest, väärib samuti tähelepanu linna taasühinemise protsess, mis on esitanud väljakutseid just nendele berliinlastele, kes elasid seal juba enne müüri langemist. Tahan siinkohal keskenduda idaberliinlastele, kelle elud on Berliini müüri langemise tulemusel teinud läbi hämmastava transformatsiooni. See muutus on vaid vähesel määral võrreldav siirdeperioodiga, mida kogesid teiste idabloki riikide kodanikud, sest näiteks erinevalt Baltimaadest hõlmasi Ida-Saksamaa territoorium peaaegu üleöö juba eksisteerivasse Saksamaa Liitvabariiki.

Idasakslaste ja idaberliinlaste jaoks tähendas Berliini müüri langus enda kui rahva ja rahvuse identiteedi ümberkujutamist⁴, Lääne-Saksamaa

1. Häusermann, Hartmut, Schulz zur Wiesch, Lena. 2006. Report on the bilateral research project: Planning the contested City. Policy-Analysis and Implications of Reunification in Jerusalem and Berlin 2002-2006. The Berlin Case. GIF Final Report. 2006. Avaldamata

2. Olen kirjutanud teadlikult 'mõningate silmis repressiivsest poliitikast', sest minu doktoritöö raames tehtud intervjuude põhjal ei tundnud sugugi kõik idaberliinlased end represseerituna. Mõned elasid lihtsalt oma elu ja aktsepteerisid piiranguid erilise pahameelega, teised reisisid ringi mööda Nõukogude Liitu ja nautisid vabadust sel moel. Selline liikumisvabadus oli muidugi võimalik ainult seetõttu, et nemad või nende vanemad kuulusid valitsevasse Saksamaa Sotsialistlikku Ühtsusparteisse. Muidugi oli ka palju neid, kes tundsid end äärmiselt represseerituna ja mõnede jaoks väljendus represseeritusega kaasnev stress füüsiliste vaevustena. Siiski igatsevad mõned minu intervjuueeritavad taga oma elu enne müüri langust, sest ühendatud Saksamaal on nad kaotanud selle ühiskondliku staatuse, mis neil oli Ida-Saksamaal.

VÄLISVAATLUS

väljakujunenud riigistruktuuridega kohanemist ning tihti enda isikliku elukäigu või oma vanemate biograafia väärtuse kaotamisega toimetulekut. Lisaks sellele avanes nende jaoks mitte ainult struktuuriliselt, vaid ka ruumiliselt uus maailm – Euroopa, Lääne-Saksamaa ning idaberliinlaste jaoks ka teine pool nende enda kodulinnast, mis kasvas müüri langemisega kaks korda suuremaks. Seega kirjeldab idaberliinlaste mälestusi 1990. aastate algusest hästi fraas „esimest korda“: esimest korda, kui ma Lääne-Berliini läksin; esimest korda, kui ma läänelikus toidupoes käisin; esimest korda, kui ma kebabis sõin; esimest korda, kui ma Lääne-Berliini tööle läksin; esimest korda, kui ma võisin kõndida mööda oma kodutänavat ning mulle ei tulnud vastu müür, vaid ma võisin lihtsalt edasi minna. Linna transformatsioon mõjutas otseselt ruumilist liikumist ja muutust sotsiaalses keskkonnas. Mõlemad on seotud riigistruktuuride vahetumisega, kajastades vahetult muutustena tööhõives. Ida-Saksamaa territooriumil tõusis töötus nullist 1989. aastal 14,2%-ni 1992. aasta alguses.⁵ Need idaberliinlased, kel õnnestus oma varasem töökoht säilitada, kogesid sellegipoolest struktuuride vahetust. Näiteks lasteaiakasvatavad pidid ümber lülituma sotsialistlikelt kasvatusmeetoditelt ja -printsipidelt läänelikele meetoditele. Sellises äärmiselt ebakindlas keskkonnas pidid idaberliinlased taasleidma oma koha – seda nii ruumilises, sotsiaalses kui ka struktuurilises mõttes – ning selle leidmise teekond oli igapäevaks teinud personaalne.

Sabine on 40. aastates naisterahvas, kes oli Ida-Saksamaal õppinud põllumajandust, kuid pärast *Wende*'t (saksa k. „muutus, pöördepunkt“) läks õppima ajalugu. Pärast õpingute lõppu on Sabine lühiajaliselt töötanud erinevatel ametikohtadel, kuid erialast tööd pole ta leidnud ning hetkel on ta pikemat aega olnud töötu. Ta elab linnajaos Prenzlauer Berg, mis on viimase 20 aasta jooksul teinud läbi täieliku muutuse endisest nõukogude lagunenenud linnaosast jõukaks kõrgema keskklassi elurajooniks, kus suure osa elanikkonnast moodustavad viimastel aastatel sisserännanud läänesakslased. Ainus põhjus, miks Sabine saab lubada endale oma üürikorterit, on üle 20 aasta vanune üürileping, mida seaduse kohaselt pole rendile andjatel võimalik muuta. Sabine jaoks ei ole tema edutuse põhjuseks tööturul mitte tema idasaksa päritolu, vaid põhimõtteline sobimatus tema, Saksamaa Liitvabariigi ning läänesakslaste vahel:

„Oma õpingute ajal töötasin ma *Straße des 17. Juni* (Lääne-Berliini) kunstiturul ja ma olin ainus idasakslane, kes seal töötas. Ja millal iganes ma julgesin öelda [et ma olen idast] – ja see ei juhtunud ainult seal, vaid tihti, kui ma kohtasin lääneberliinlasi või Liitvabariigi kodanikke, siis nad kõik ütlesid mulle (ütleb kõrgel toonil): „Aga mina küll ei saanud aru, et sa oled idast!“ Ja nad arvasid alati, et see on kiitus. Nagu nad oleksid öelnud midagi väga head ja et tegelikult on see kohutav haigus ja see on õudne. Miks nad niimoodi arvasid? Miks nad ütlevad selliseid asju? Ning jah, miskipärast viib see selleni, et ma ei tunne ennast enam kodus (Prenzlauer Bergis) ja paljud teised ka mitte ...”

Sabine sõnad on täis emotsiooni, olgu see rahulolematuse, kurbuse, kibestumise või pettumuse. Ta ei tunne ennast kodus ei omaenda naabruskonnas ega terves Saksamaa Liitvabariigis, sest tema jaoks on inimesed, nende iseloomujooned ja riik omavahel tihedalt seotud. Sabine tsitaat räägib ka sotsiaalse keskkonna muutusest ja tema tundeist, et ta on ümberasustatud⁶, ilma, et ta ise oleks füüsiliselt asukohta muutnud. Sabine jaoks on „oma koha“ leidmine ühendatud Berliinis erinevatel põhjustel osutunud raskeks ning kiindumus kodukohta on muutunud kibestumiseks, mille ta suunab

3. Schneekloth, Ulrich. 2009. *Leben zwischen Hartz IV und Kreativwirtschaft. Soziale Lagen in Berlin – Hertie-Berlin-Studie 2009*. Hamburg: Hoffman und Campe Verlag, lk 41-76.

4. Anderson, Benedict. 2006. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
LISAKS AUTORI SELGITUS: Ollis 1990. aastate alguses kogenud Berliini ja kahe Saksamaa kokkukasvamise seotud väljakutseid, mis paljuski olid seotud ida- ja läänesakslaste vahelise keelilise mittemõistmisega, tekkis saksa ühiskonnas diskussioon teemal, et kas ida- ja läänesakslastest on tõesti kujunenud kaks eraldi rahvast, mitte ainult kaks erinevat rahvast, mis defineerisid end erinevate riigisüsteemide kaudu.

5. Falk, Susanne. 2000. *Wege in und aus Arbeitslosigkeit - Sackmann, R., Weymann, A., Wogens, M. Die Generation der Wende. Berufs- und Lebensverläufe im sozialen Wandel*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, lk 57-88.

6. Cooper, Cindy. T., Mele, Christopher. 2002. *Urban Redevelopment as Contingent Process: Implicating Everyday Practices in Berlin's Renewal - City and Community. Vol.1, Nr 3*. lk 291-311.

VÄLISVAATLUS

eelkõige ühendatud Saksamaa ja läänesakslaste suunas, vältides Lääne-Berliini minekut, kui võimalik.

Teistsuguseks näiteks on **Anne**, kes töötas Ida-Berliini noortekodus hooldajana ning vahetult pärast müüri langemist sai oma lääne-saksa kontaktide kaudu tööd Lääne-Berliinis vaimse puudega inimeste kodus, kus ta töötab tänaseni. Anne elab samuti Prenzlauer Bergis, kuid selle vähem populaarsel tänaval. Ka Anne jaoks avanes müüri langemisega uus maailm uute väljakutsetega, mis ei vastanud tingimata tema ootustele, mille eest Ida-Saksamaa kodanikud 1980. aastate lõpus võitlesid. Nimelt demonstreerisid paljud 1989. aasta sügisel just reformeeritud ja avatud Ida-Saksamaa nimel ning mitte tingimata kahe Saksamaa taasühinemise nimel. Praegu on raske öelda, kas nägemus reformeeritud Ida-Saksamaast tekkis enne ühendamist või alles siis, kui taasühinemine oli aset leidnud ning oli selge, et kogu ühine protsess oli absoluutselt ebavõrdne ja toimus ainult Lääne-Saksamaa tingimustel. Sellegipoolest on Anne oma keskkonnas aset leidnud muutusi täiel rinnal toetanud:

„Tõepoolest on mul Berliinis üks lemmikkoht ja sellest sai mu lemmikkoht pärast Wende't... Nimelt minu teekonnal tööle on üks väike sild, mis ühendab ida ja länt. Selle ees oli piir. Peaaegu iga päev sõidan ma ratasta üle selle silla tööle. Ja millal iganes ma olen sellel sillal, avaneb mu ees plats, mis ei ole sellele linnale väga omane – seal on palju taevast ja palju ruumi... Ja üle silla sõidan ma ... Prenzlauer Bergist (linnaosa idas) Weddingisse (linnaosa läänes) Ja ... iga kord ma mõtlen „et ma nüüd tohin siin sõita?!“ Sest ma elasin sellel tänaval ja täpselt sellel tänaval oli piir ja ma pidin alati näitama oma isikuttõendavat dokumenti, kui ma siin kõndisin, isegi, kui ma tahtsin omaenda majja minna. ... Ja ma ei saanud kunagi külalisi kutsuda, sest nad pidid end ette registreerima. Sellepärast kolisin ma ka ära... Ja nüüd on see nii erinev, et ma võin üle selle silla sõita... Ja mulle meeldiks väga sinna tagasi kolida (ütleb pisarad silmis).“

Vaade sillaale, millest Anne räägib. Selle silla ees asus Berliini müür.

Anne jaoks on paik, mida ta enne müüri langemist seostas tugeva kontrolli ja rõhumisega, omandanud uue tähenduse – tema igapäevase silla ületamisega kaasneb emotsioon, mida tunnevad need, kes mõistavad selle sümbolikat. Sarnaselt Sabinele räägib Anne minevikust ja olevikust. Müür on asendunud vabadusega, mida ta armastab ja hindab. Ka Lääne-Berliinis on Anne leidnud linnaosi, mis talle väga meeldivad ning kuhu ta hea meelega koliks.

Berliin on seega äärmiselt huvitav näide sellest, kuidas linnakodanike elukäik on tihedalt seotud ajalooliste protsessidega, mis linnaruumis toimuvad. Berliini iseloomustavad idaberliinlaste lood on sageli seotud „uue elu alustamisega“ või „oma koha leidmisega“ ühendatud ja muutunud Berliinis ja Saksamaal. Kuigi „oma koha leidmine“ on mõnede idaberliinlaste jaoks jõudnud punkti, kus nad ei tunne end Berliinis enam kodus, on teiste jaoks Berliin kujunenud selliseks eriliseks koduks, mida nad kunagi varem ei olnud osanud ette kujutada.

INTERVJU

Fotod: Rebecca Solfrian

MEIL ON TÄIEGA HUVITAV, AGA RAHA ON HÄSTI VÄHE¹: Tööriistad naabruskonna muutmiseks?

Intervjuu Rebecca Solfrianiga Coopolisest

WWW.COOPOLIS.DE

Linnalabor käis Berliinis, et kogeda, mis peitub sellest müstilisest linnast rääkivate lugude taga. U toimetus peatus endises skvotis *Kreutzigerstraße*l (vaata ka Triin Pitsi teksti) ja kohtas majas Rebecca Solfriani Coopolisest. Coopolis sai alguse ideest toetada tühjalt seisvate hoonete otstarbekat ajutist kasutust. Ettevõtmine kujunes ootamatult üheks esimeseks impulsiks tollal veel räämas Neuköllni linnaosa muutmisel kaasaegselt vitaalseks aktiivse kogukonnaeluga naabruskonnaks. Rebecca selgitas, kuidas see õnnestus.

EKSPOSITSIOON: Neukölln

U: Mis on Coopolis, kuidas see alguse sai ja toimib?

Rebecca: Tegemist on väikese bürooga **Neuköllnis**, kus töötavad arhitektid, linnaplaneerijad, geograafid ja inimesed teistest sarnastest distsipliinidest. Coopolise löid 2006. aastal kaks naist. Neid inspireeris idee linnast, kus on palju loomingulisi inimesi. Neuköllni linnajaos on palju vaba ruumi... Need kaks potentsiaali kokku liidetuna võiksid Coopolise järgi olla kasulikud kõigile linlastele – inimestel oleks ruum, kus tegeleda loominguga, majaomanikud ei peaks muretsema hoonete lagunemise pärast ja naabruskonna elanikel oleks kasutada elavam

1. VAATA KA ARTIKLIT:

„Meil läheb täiega hästi, aga raha on hästi vähe. Rahastamise valikud. Sotsiaalne ettevõtlus“
(U9, märts 2012 www.urban.ee/pdf/9/U-9-complete.pdf)

INTERVJUU

tänavaruum, naabriks uued põnevad näod. Kogu asumi arendamise taga oli ka idee ajutistest kasutustest.

Coopolise asutajad ei soovinud töötada üheksast viieni, seetõttu alustasid nad start-up'iga. Tegevuse taga on idee osalusplaneerimisest ja rohujuuretasandilt kerkivast linnaarengust. Neuköllni projekt sai küll alguse "**ajutistest kasutustest**", kuid idee nime muuta tekkis üsna kiiresti (esialgu oli büroo nimi *Zwischennutzungsagentur*, eesti keeles: Ajutiste kasutuste agentuur), sest oli selge, et inimesed ei ole huvitatud olema linnaosas ainult ajutiselt. See on ka põhjus, miks organisatsiooni nimi on nüüd **Coopolis** – cooperation (koostöö) ja polis (linn). Üsna pea sai selgeks, et eesmärk ei ole naabruskonnas olla lühiajaliselt.

Taotlesime rahastust piirkondades, kus tegutsevad naabruskonnaühendused (**Quartiersmanagement**²) ja on olemas Euroopa Liidu toetusprogramm, mis toetab madala sotsiaalse indeksiga piirkondi. Neuköllnis on 11 naabruskonda, rohkem kui üheski teises Berliini linnaosas. Kõige esimene neist, kus tööd alustasime oli Reuterkiez³. Seal oli palju esimestel korrustel tühjalt seisvat äripindu.

Kohtusin inimestega *Zwischennutzungsagentur*'ist aastal, kui see loodi. Samal ajal otsisin ka iseendale töö- ja eluruume. Neuköllni põhjaosas oli see tollal väga lihtne ülesanne... piirkonnas, kus praegu on kõik gentrifitseerunud ja trendikas. Ma arvan, et see oli aastal 2005 või 2006, kui kõndisin läbi naabruskonna ja kõik oli tühi. Me (*Rebecca ja tema tulevane kaasüüriline – toim.*) vaatasime vabu kaubanduspindu Neuköllni lõunaosas. Võis olla väga valiv. Mul ja tüübil, keda olin tegelikult just kohanud, ei olnud palju raha. Tema oli ehitaja ja mina tegelesin Grinbergi meetodi⁴ ja joogaga.

Niisiis, me kõndisime Neuköllnis ringi ja valisime ühe maja välja, küsisime naabritelt omanike kohta. Ja siis helistasime neile ning andsime teada, et soovime üürida nendele kuuluva maja esimest korrust.

See kõik toimus piirkonnas, kus tegutses ka Coopolis, sel ajal *Zwischennutzungsagentur*. Tutvusin nendega just seetõttu, et olen linnaplaneerija. See lihtsalt juhtus nii, et alustasin seal töötamist.

2. www.quartiersmanagement-berlin.de

3. www.quartiersmanagement-berlin.de/nach-Bezirken-sortiert.4232.0.html

4. www.grinbergmethod.com

ARENG: KÄED KÜLGE

Niisiis, millega te Coopolises tegelete?

Ma võin rääkida sellest, mida tegime Neuköllnis. Seal on kolm naabruskonnaühendust. Esmalt kõnnid piirkonnas ringi ning dokumenteerid kõiki tühje ruume – kirjutad üles ja kaardistad. Siis vaatled piirkonda terviklikult ja mõtled, kuhu võiks tuua inimesi. Vaatad linnaplaani. Järgmise sammuna helistad **majaomanikule**. Suhtleme ka **majahalduritega**. Neile mõlemale pidime esitlema Neuköllni kui alahallatud linnaosa, kus inimestel ei ole raha äripinna rentimiseks, aga meie oleme nendest ruumidest huvitatud ning korraldame ise tuure 20–30le inimesele, kes on omakorda huvitatud äripindade üürimisest. Kõik tuuridele tulijad olid end meie kontoris enne registreerinud, me tundisime neid ning teadsime nende plaane seoses külastatava ruumiga. Me muidugi ei kontrollinud otseselt nende äriplaane, kuid tahtsime teada, kas nad tõesti soovivad millegagi

INTERVJUU

kohe alustada, või ollakse alles ideefaasis. Majaomanikelt uurisime, kui suur on hoone, kui palju on ruume, mis tüüpi on küte jne. Kogusime need andmed kokku.

Küsisime majaomanikelt ka, kui palju üüri nad sooviksid. Seda kõike selleks, et meil oleks nende seisukohtadest ülevaade. Samal ajal toimusid me kontoril igal kolmapäeval ja reedel neljatunnised avatud uste päevad inimestele, kes otsisid rentimiseks ruume. Me ei pidanud ennast kunagi reklaamima.

See kõlab nagu kinnisvaraagentuur, mis tegutseb ilma omaniku osaluseta.

Kuid me vaatasime seda kõike just **naabruskonna arendamise perspektiivist**. Näiteks ei soovitanud me kunagi kahte baari teineteise kõrvale. Vaatasime, mis sobiks hästi kokku, näiteks inimesed, kes teevad mütse ja kingsepad. Ja et võiks olla ka ala, kus neil oleks võimalus kohtuda. Meie korraldatud tuuridel sai ka ruttu selgeks, et mõnel inimesel on küll teoreetiliselt head ideed, kuid me vaatasime, kas ka **omavaheline keemia tulevaste naabritega toimib**.

Tuurid pakkusid ka võimaluse mõlemal poolel, omanikel ja tulevastel üürnikel, omavahel kohtuda. Majaomanike jaoks oli üllatav näha, millised inimesed tuuridele tulid. Selline ettevõtmine seadis küsimuse alla, kes üldse on ettevõtja? Ettevõtja võib olla ükskõik kes. See on küll suur väljend, kuid tundub, et paljude majaomanike arusaamises toimus teatav tajunihe. Näiteks oli üks daam alguses välismaalastest rentnike vastu, ta oli tegelikult täiesti rassistlik ja mis kõik veel, ja me isegi kahtlesime, kas peaksime temaga üldse koos töötama. Aga sai selgeks, et ta lihtsalt kardab kõiki. Ta oleks soovinud, et üüriline oleks olnud vallaline mees, kes töötab päeval ja pole kodus – ehk valitses suhtumine „ära ela minu majas“. Võttis pool aastat aega, enne kui ta mu kirjadele vastas. Käisin lihtsalt tema ukse taga kella laskmas, sest soovisime tema hoonet, see oli väga äge. Nüüd on seal kolm galeriid ja üks elanik.

Tundub, et võiks olla ilmselge, et majaomanikud on huvitatud, et nende ruume kasutataks.

Kuid tegelikult ei ole see nii ilmselge midagi. See on lihtsalt teooria. Omanikud on selles piirkonnas elanud ja omanud neid maju juba aastaid. Varem soovisid ruume kasutada vaid bordellid ja võib-olla kasiinod. Omanikud kartsid, et nende keldrikorrustel hakkavad tegutsema kurjategijad.

EELDUS: AJUTINE KASUTUS**Kas need ärid avati ajutiselt?**

Jah, sest **ajutine on omanike silmis ohutum**. Samuti **võimaldab ajutisus katsetada erinevate ideedega**. Neukölln ei olnud hea koht, inimesed ei tahtnud seal tegelikult viibida, erinevalt praegusest. Linnaosa oli hall ja tühi ning inimesed olid masenduses, õhtuti oli kõik täiesti tumm. Polnud ei baare ega ärisid...

Kui mina seal elasin ei olnud võimalik kuski lõunat süüa. Oli üks OK falafelikoht. Kuid õhus võis tunda, et linnaosa populaarus kasvab.

INTERVJUU

Niisiis, see oli mõlema poole, omanike ja uute ideede algatajate jaoks tore kontseptsioon, mida proovida, kuid see polnud mõeldud igaveseks kestma jääma.

Niisiis, lühiajalised kasutused on hea ajutine strateegia kohtade elustamiseks, kuid mingil hetkel peavad pikaajalisemad projektid asemele tulema?

Need, kes hetkel on pikaajalised kasutajad, on enamuses samad inimesed, kes tollal. Kuid ma ei viiks seda sellisele teoreetilisele tasandile. 90% inimestest, kes alustasid ajutiste kasutajatena, tahtsid ka jääda. Niisiis, kuigi kõik sai alguse ajutiste kasutuste ideest, siis muutus see peagi.

ARGUMENT: ISESEISVUS JA VÕRGUSTUMINE**Te viite kokku majaomanikke ja tegutsemispinda otsivaid loomingulisi inimesi, aga kuidas Coopolis ise ellu jääb?**

Meie sissetulek tuli linnavalitsuselt, kuna **tegutsesime piirkonnas, kus on olemas naabruskonnaühendused**. Neil oli olemas **projektirahastus**. Ja me taotlesime sealt Coopolise ideele raha. Otsuse langetamiseks, kellele raha jagada, kutsuti kokku naabruskonna inimestest koosnev žürii. Kõik oli kõigile tasuta – nii omanikele, kui teistele inimestele. Meile oli tähtis, et oleksime sõltumatud. Projekt ise pidi kestma kolm aastat.

Ühes piirkonnas jätkasime projektiga, mis oli suunatud just omanikele. Esimesel aastal keskendus projekt piirkonnas majaomanikest ja „loovtööstuse“ esindajatest koosneva võrgustiku loomisele. Korraldasime loenguid ja kokkusaamisi, et osapooled õpiksid teineteist paremini tundma. Esimesel aastal viisimegi kokku omanikud ja uued ärid, sellele järgnes kolm võrgustumisprojekti: üks omanikele Reuterkiezis⁴ ja üks loovtööstusele KreativNetzNeukölln⁵. Neid tegevusi toetas Coopolis. Lisaks tegutses veel üks võrgustik moetööstusele, mida juhtis üks teine büroo. Niisiis on meil nüüd olemas ka moetööstuse võrgustik ja nimekiri inimestest, kes koovad, õmblevad või tegelevad disainiga.

On olemas ka võrgustik **Creative Network Neukölln**, mille meie algatasime. Kutsusime kokku kõik inimesed loovtööstusest, kellele viimase paari aasta jooksul organiseerisime mitmesuguseid üritusi. Nüüdseks on nad iseseisev võrgustik.

Kui seda kõike vaadata kronoloogilises järjestuses, siis kõigepealt olime meie, ja siis tulid inimesed.

Kõlab nagu katkend piiblist:)

Jah! Ja siis inimesed tulid ja jäid pidama ning ehtasid oma kirikud (*naer*). Tegutsesime koos kohaliku omavalitsusega – linnaosavalitsused funktsioneerivad Berliinis iseseisvate linnadena, vahel on neil ka erinev poliitiline suunitlus ja nad alati kaklevad omavahel. Inimesed tulid kokku, et meie initsiatiivi toetada. Korraldasime töötubasid, näiteks tervisekindlustusest, pensionifondidest, tšekkidest... See oli väga kasulik, sest tõi kokku umbes 50 inimest, kes neid teemasid väldivad, ent peavad nendega tegelema. Kõik nad olid inimesed loovatest valdkondadest,

4. www.eigentuemer-netzwerk-reuterkiez.de

5. www.knnk.org

INTERVJUU

väikeettevõtetest, mis koosnesid ühest, kahest, kolmest töötajast. Töötoa eesmärk oli selles osalejaid toetada, sest loominguga tegeledes ei ole sul ehk aega mõelda, kes on sobiv inimene sinu maksudega tegelemiseks. Aga kui detsembris saad kirja, et pidid tuludeklaratsiooni esitama mais, siis oled ikka täielikus stressis. Püüdsime nende olukorda pisut lihtsustada ja mõelda nendel teemadel neljatunnisel organiseeritud koosolekul. See on ka põhjus, miks täna võrgustikuga jätkatakse – see lihtsustab loovinimeste tegutsemist. Näiteks eelmisel nädalal vajas keegi kedagi, kes õpetaks visandijoonistamist, kellelgi oli vaja kodulehekülge jne... Ja läbi võrgustiku on seda kõike lihtne organiseerida. Coopolise ülesanne oli ka eelnevalt kirjeldatu jaoks rahastuse leidmine.

Kas Berliini teistes linnaosades on ka Coopolise-laadseid organisatsioone?

Võib-olla. Ma ei tea. Ma ei tea neid, sest enamik linna arenguga tegelevaid projekte on keskendunud oma tegemistele, oma ideedele. Omavahelise koostöö puudumise põhjuseks on ka suur töömaht. Me teadsime, mida me tahame saavutada, ja kuna see kaasab nii palju inimesi, siis kulub sellele ka vastavalt aega. Coopolises töötades piisas sellest minu jaoks täiesti – ma ei olnud huvitatud kõikide teiste linnaosade büroode töötajatega kohtumisest. Töötasin oma meetodiga (*Grinbergi meetodiga-toim.*), mul olid sõbrad ja tahtsin ka muude asjadega tegeleda. Minu jaoks sellest piisas. Tol ajal kohtusin ka inimestega, kes avasid oma ettevõtteid, pidasid pidusid, organiseerisid näituseid, ja see oli rikkalik maailm, kus võis veeta rohkem aega, kui tegelikult võimalik oli.

Niisiis, praeguseks ei ole Berliinis enam palju tühja ruumi järgi?

Ei, ei ole. Ja seda on linnas tunda, kõik on drastiliselt muutunud. Pöörane on mõelda, et seitse või isegi kuus aastat tagasi oli Neukölln tühi. Nüüd on seda raske ette kujutada. Majade rendihinnad on märgatavalt tõusnud. Hindade tõus on naeruväärne, kui vaadata meie „vaesuse indeksit“ – **20% Berliini inimestest elavad allpool vaesuspiiri**, kuid samal ajal on **korterite ja äripindade üürihinnad** näiteks Neuköllnis **tõusnud umbes 50%**.

Põhimõtteliselt aitasite te kaasa naabruskonna gentrifitseerumisele?

Meie olime selleks liiga väiksed. Rahvusvaheliste turgude tõttu oleks see juhtunud ka ilma meie projektita. Investorid ostavad maju ja tõstavad seeläbi hindu – lihtne majanduslik lähenemine linnaruumile, mis sai alguse võib-olla 2007. aastal. Mingil põhjusel oli Berliin enne seda arvatavasti liiga igav. Hindu hoiti väga madalal, kuid nüüd... Kui sa vaatad kogu tegevust väljastpoolt tulijana, siis muidugi võid väita, et meie projekt oli lihtsalt veel üks projekt, mis aitas kaasa naabruskonna gentrifitseerumisele. Kuid mina ei näe seda nii, sest tähtsam on, et meil on nüüd olemas võrgustik **majaomanikest, kes ikka veel haldavad oma enda valdust**. Oli väga oluline näha, et inimestel, kes on jätkuvalt majaomanikud ja ka elavad selles piirkonnas või kuskil mujal Berliinis, on hoopis teine suhtumine – kinnisvara ei omata ainult majandusliku kasu saamise eesmärgil, vaid omanikud tunnevad oma üüriikke, nad soovivad, et naabruskond oleks kena. Mis me tegime ei olnud ainult gentrifitseerimine, vaid ka naabruskonnas tegutsevate inimeste kokku

INTERVJUU

toomine. See oli piirkonna arendusprojekt. Kuid loomulikult toimus ka gentrifitseerumine.

Meie jaoks oli ka oluline, et muutsime üüripindade hindu realistlikumaks. Sest alguses oli majaomanike suhtumine selline: „OK, me soovime 8 eurot ruutmeetri kohta”. Ja meie leidsime: „Tahate küll 8 eurot, aga teie kinnisvara on tühjana seisnud juba mitu aastat. Muidugi on bordell või kasiino valmis teile sellist hinda maksma, aga kui te soovite inimesi, kellel oleks seal kontor, galerii, stuudio või baar, siis oleks sobivaks hinnaks 2 eurot.“ Alguses olid nad šokeeritud, kuid siis kohtusid tulevaste üürnikega ja taipasid, et ka nende endi huvid pole vaid majanduslikud. Niisiis, **kas sa võtad need inimesed ja 2 eurot või mitte**. See tõesti tekitas linnajao hinnapoliitikas nihke. Samuti toimus nihe üürhindade läbirääkimises. Ka minus endas – alguses arvasin, et kui majaomanik küsis kindlat hinda, siis seda sellepärast, et ta vajas seda, kuid siis taipasin, et see on nagu iga teine hind maailmas, see on lihtsalt välja mõeldud. See paneb sind taipama, et **hooned on samuti turg, seal võib kaubelda** ja öelda ei, ja öelda ka „mul on just nii palju, sa kas annad mulle selle ruumi või mitte”. Inimestega otse suheldes on see loogiline, kuid see pole loogiline investeerimisfondidele, kelle jaoks maja on kõigest number graafikus. Nad on reaalsest väga kaugel. Nende poole ei saa pöörduda tavaloomikaga. Nende jaoks võib olla odavam ka mitte midagi teha.

Pean ütleva, et see oli väga huvitav aeg. Nautisin tõesti kohtumisi kõikide majaomanikega ja majade lugude väljaselgitamist, samuti nende tühjana seismise põhjuste uurimist.

KOKKUVÕTE: ANDMEBAAS JA OSALUSE JUHTIMINE – meil on täiega huvitav, aga raha on hästi vähe

Võib-olla ei räägita isiklikest lugudest piisavalt?

Tõsi, see selgub ka siis, kui inimesed kokku tuua – inimesi ühendavad väga erinevad põhjused. Üks mu kolleegidest, Marieke, tegeleb sellega siiani, ja me nimetame seda tegevust „**tühjade äripindade juhtimiseks**“ (saksa keeles: **Gewerbeleerstandsmanagement**; inglise keeles: vacant businessspace management). Põhimõtteliselt otsib ta tühje ruume, millel on potentsiaal olla äripind. Ja ta tõesti naudib seda inimeste kokku toomise mängu – just detaile. Et see majaomanik on juba üsna vana või, et seal on eriti äge vannituba 1970. aastatest ja oleks tore, kui inimesed saaksid seda näha. See on tema motivatsioon.

Meil on olemas väga hea andmebaas. Alguses oli kõik väga algeline – lihtsalt aadress ja kontakt, kuid see kasvas suuremaks ning toimib nüüd kategooriapõhiselt. Ma arvan, et teooria peaks alati järgnema, n-ö tagasi vaadates. Kui keegi oleks mulle öelnud, et tee projekti just nii, siis ma poleks teinud. Kuid me saime sellega hakkama, samal ajal teadmata isegi, kas see toimib. Olime ise ka alguses skeptilised. Näiteks hoonete võrgustiku loomise suhtes – tekkis küsimus, kas inimesed tulevad kaasa.

Mis mind murelikuks teeb, on tõsiasi, et kõik uued funktsioonid tulenevad loomemajandusest. Kas see ei jää pisut ühekülgses?

Tõsi, kuid palju kingseppi sa tead näiteks? See ongi probleem. Inimesed Berliinis tegelevad nende asjadega. Nad tegutsevad loomemajanduses...

INTERVJUU

60% inimestest, kes Neuköllni projektist osa võtsid, olid samast linnaosast. Projekti ennat ei olnud piisavalt palju, et inimesed koliksid ainult selle pärast Neuköllni. Mingi variatsioon on loomulikult olemas, aga Coopoliis pakkus huvi eelkõige linnaosa kõrgelt haritud inimestele.

Kas see võiks olla teisiti?

See oli küsimus, millega naabruskonnaühendused pidid tegelema. Näiteks: „Ok, te peate tegema rohkem kohalikega arvestavaid projekte, et neid kokku tuua.“ Osalus sõltub alati ka inimestest. Näiteks mõned inimesed loovtööstusest ei ole sellest kogukondlikust bla-bla-blast huvitatud. See sõltub täielikult inimestest, sest see on töö.

Sel aastal on meil projekt **Kreuzbergis**. Ma olen aru saanud, et ma ei tunne seda piirkonda nii hästi ja seetõttu on mu töö palju raskem. Elasime ise Neuköllnis ja selle eest ei saa keegi maksta. Kui oleksime projektiga tegelema ainult tasustatud tundidel, siis oleks see olnud võimatu. Kreuzbergis olen ainult tööajal, aga ühe koha tundma õppimine võtab terve elu.

Kas teie kogemus võiks olla „tööriistakast“ naabruskondadele?

Andmebaasi struktuuri võiks kasutada. Ma arvan, et Coopoliise omanik on nõus seda edasi müüma. Tõeliste linnaarendajatele oli meie tegevus aga ebahuvitav, just majanduslikult, ja sisaldas liiga palju tööd. Sellise projekti saab tõesti ette võtta vaid siis, kui tahad „midagi“ teha, kuskil elada ja oma ümbrust parandada... **sest raha on tõesti vähe... kuid see oli väga lõbus.**

Fotod: Rebecca Solfrían

Köpi protest suurelt ja punaselt. Foto: Triin Pitsi

PILGUHEIT BERLIINI MITTE TÄIESTI TAVALISTESSE MAJADESSE

TRIIN PITSI, EKA urbanistika MA

Skvottimise¹ ajalugu Berliinis on pikk ja kuulsaks saanud just seetõttu, et hõivatud majade arv on olnud fenomenalselt suur ning vastupanu nende laiali ajamisele küllaltki jõuline. Berliinis on skvotid täiesti kindlasti osa selle linna olemusest ja millestki, mida võib nimetada linnakultuuriks. Püüdsin linna küllastades välja uurida, mis on saanud liikumisest tänaseks.

Alustada tuleks ehk sellest, et tänapäeval Berliinis skvotte tegelikult pole, sest ametlikult on nad kõik tuntud kui **houseproject**¹id ehk maja- või elamuprojektid, nimetage, kuidas tahate. See tähendab, et keegi kuskil üüri maksmata ei ela, aga üldjuhul makstakse uutele omanikele² turuhinnast märksa odavamalt renti. Leidub ka ühisomanduses olevaid maju – skvotterid on need välja ostnud. Kuid vastavalt definitsioonile pole enam sellisel juhul tegu niiõelda päris skvotiga.

Sattusin Berliinis kahte majja, mille olevik on väga erinev, aga ajalugu ometi sarnane. Kunagi olid need n-ö päris skvotid, mille hõivasid noored, kes uskusid anarhia võidukäiku. Nende majade pärast peeti Berliini tänavatel raevukaid lahinguid. See oli müüri langemise järgne **vaakumilaadne olukord ühiskonnas**, mil tundus, et kõik on võimalik.

1. Teema on kindlasti keerukam, kui ühes artiklis käsitleda saab. Termin skvott iseenesest ei ole kaugeltki üheselt mõistetav. Minu tõlgenduses on skvottimine kinnisvara hõivamine selleks seaduslikku õigust omamata ja selle eest tasumata. Kui majja asutakse omaniku nõusolekul ja/või makstakse renti, siis pole enam tegu skvottimisega. Ka teaduslikus kirjanduses defineeritakse skvotti samalaadselt.

2. Pärast Saksamaa ühendamist 1990. aastal läks enamik senini riigiomandisse kuulunud kinnisvarast tagasi õigusjärgsetele omanikele.

LINNAUIDE

Kreutzigerstraße

Fotod: Kaija-Luisa Kurik

Maja **Kreutzigerstraße** nimelisel tänaval on kõike muud kui midagi, mis võiks seostuda sõnaga skvott. Maja on ruumikas ja korralikult renoveeritud ning sisaldab kõiki tänapäevaseid mugavusi. Pidin tõdema, et Eesti mõistes oleks tegu üsna luksusliku elamisega. Majas elab ka noori, kuid enamik asukatest on juba keskeas ja väikeste lastega. Paljud praegustest elanikest olid müüri langemise järel selle maja ebaseaduslikult hõivanud ja sinna jäänudki. Kui 1990. aastate alguses parandati seda üsna elamiskõlbmatut Ida-Berliini maja omade vahenditega, siis 2000. aastatel saadi juba riigilt toetust hoone korda tegemiseks. Lisandus ka võimalus maja ühisomandisse osta.

Kuigi kogu maja jätab õdusa ja perekeskse mulje, on elu Kreuztizerstraßeel asuvas skvotis suhteliselt reglementeeritud. Sinna elama asumine tähendab kohustusi nii maja kui ka kogukonnaprojektide ees: majas on oma **traditsioonilised üritused**, lisaks organiseeritakse igal aastal tänavafestivali. Uued elanikud valitakse tuttavate kaudu. Iga uustulnuk läbib ca. kolmekuulise katseaja. Kindlasti ei taheta üürilisteks inimesi, kes otsivad vaid odavat elukohta. Üürile ja kogukondlikele kohustustele lisanduvad ka muud rahalised kohustused, näiteks igakuine panus ühiskassasse, mis enamjaolt tähendab toidukraami ostmist teatud summa ulatuses.

Kui levinud nägemus skvotteritest viitab hipiliku elulaadiga inimestele, kes tööle ei käi, on kindlasti taimetoitlased ja ekstreemsusteni ökoloogilist eluviisi pooldavad, siis kummaski minu külastatud Berliini majas sellistele **stereotüüpidele tõestust ma ei leidnud**. Kreuztizerstraße elanikud käivad üldiselt palgatööl – on sotsiaaltöötajaid, ehitajaid, muusikuid, apteekreid, õppejõude jne. Ka lapsed õpivad, vastupidiselt üldlevinud arvamusele, tava-koolides. Kuigi tarbitakse palju ökotooteid ja tegeletakse taaskasutusega, ei esine selles osas mingeid äärmuslikke mõtteviise. Paljud on küll taimetoitlased või veganid, aga sellegipoolest pole lihasöömine majas taunitud.

Majas tegutseb avalik kino ja baar. Kino näitab filme iga päev, 365 päeva aastas. Peale selle on tegemist ehk ainukesest kinoga Berliinis, kus on

Kreutzigeri sissepääs

Foto: Triin Pitsi

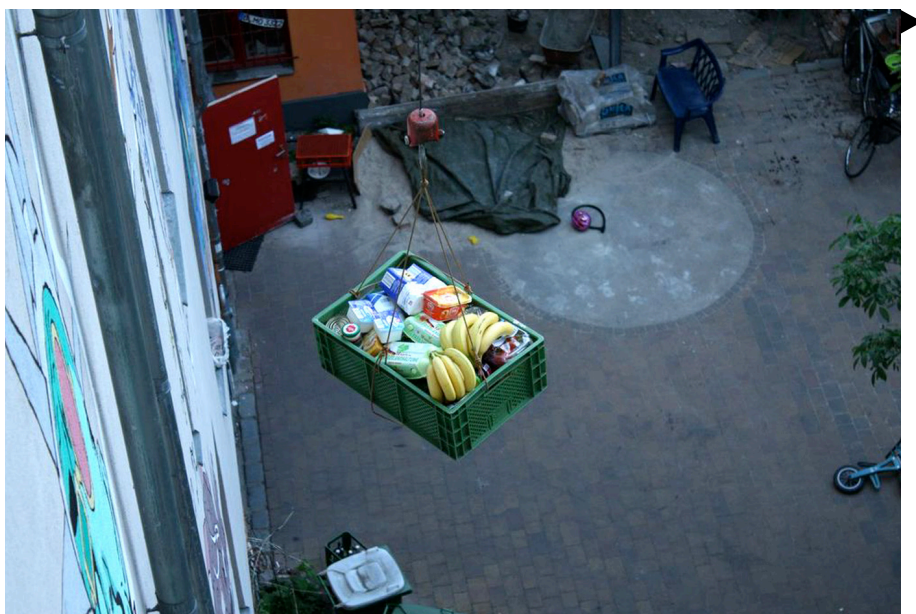

LINNAUIDE

suitsetamine lubatud. Baaris korraldatakse umbes kolm korda nädalas VoKü't. **VoKü** ehk **Volxküche**³, sõna-sõnalt rahva köök, on enamikes majaprojektides korraldatav toitlustus, kus pakutakse taskukohaste hindadega tervislikku toitu. VoKü't külastavad tihti ka need, kes muidu skvottidesse ei satu.

Lisaks asub skvotis ka psühholoogiliste probleemidega inimestele mõeldud tugi- ja infokeskus. Nii baar, kino, VoKü kui ka tugi- ja infokeskus ongi loodud eesmärgiga pakkuda võimalust vähesema rahaga toime tulla. See on oluline aspekt Berliini gentrifikatsiooni vähendamisel, mille tõttu vähem jõukad inimesed on sunnitud kolima aina kaugemale linna keskmest.

3. LOE LISAKS: de.wikipedia.org/wiki/Volxk%C3%BCche

Suure "pere" toidukraam
Foto: Triin Pitsi

Köpenicker Straße 137 ehk lühidalt Köpi on üks Berliini kurikuulsamaid skvotte. Esimesel pilgul ängistasid mind pildistamist keelavad sildid ja pigem ebasõbralike koerte rohkus. Samas avaldas maja massiivsus ja alternatiivne ilme otsekohe muljet. Köpi sarnaneb pigem hästi kaitstud kindlusega ja erineb vägagi koduse miljööga majast Kreuzzigerstraße'l. Viiel korrusel elab lugematu arv inimesi, maja ise on üsna räämas tondilossi olekuga. Esimese asjana sain teada, et Köpis elas pikka aega keegi Eestist. Miskipärast ma ei imesta – eestlane igas sadamas, miks mitte ka Köpis, Berliini legendaarses skvotis.

Köpit on 1990. aastatest alates püütud mitmetel oksjonitel maha müüa, omanikke on olnud mitmeid. Köpi elanikud on oma koduks saanud maja eest korraldanud sadu proteste ning miitinguid, mis on potentsiaalsed arendajad eemale peletanud. Köpi kaitseks on toimunud kümneid aktsioone, mitte ainult Berliinis, vaid kogu Saksamaal ja ka mujal Euroopas. Vaatamata kõigele leidis hoone paar aastat tagasi siiski ostja. Skvoti elanikud võitsid kohtus ja uus omanik sõlmis köpilastega 30-aastase lepingu, mis garanteerib, et selle aja jooksul üür ei tõuse. Üürihind koos kommunaalmaksudega jääb Köpis praegu 70 euro kanti. Ei tasuks unustada, et tegu on Berliini kesklinnaga (linnajagu Mitte).

Köpi on mõju avaldanud ümberkaudsetele kruntidele. Vahetus raadiuses on märgata palju tühjalts seisvaid hooneid. Neist humoorikam lugu on seotud

LINNAUIDE

kõrvalkrundiga, millele umbes viis aastat tagasi planeeriti rajada vanadekodu. Kõrvalkrundi omanikel polnud aga aimugi naabruskonnast. Ajaks, kui naabritega tutvust tegema mindi, oli pool ehitatavast vanadekodust juba püsti. Ei tea, kas oli asi ootamatus pankrotis või milleski muus, aga ehitus pooleli jäigi. Nüüd saab pooleli oleva hoone seintel *grafitiga* kätt harjutada.

Elamised Kõpis on jagatud korteriteks ja iga leibkond otsustab uute elanike vastu võtmise omavahel. Igal pühapäeval on maja üldkoosolek, kus arutatakse ühiselt elanike muresid. Paljud elanikud on Kõpis üles kasvanud. Täna on seltskond nooremapoolne ja lastega peresid seal peaaegu ei leidugi. Reegleid majas praktiliselt ei olegi. Maja haldamine käib vabatahtlikkuse põhjal.

Kõpi on tuntud baari ja kontserdiruumiga alternatiivsete ürituste korraldamise paigana. Suurkontsertidele on kohale tulnud isegi kuni tuhat inimest. Kontsertide korraldamisega kogutud rahaga tehakse hädavajalikud remonditööd ja makstakse õigusabi eest⁴.

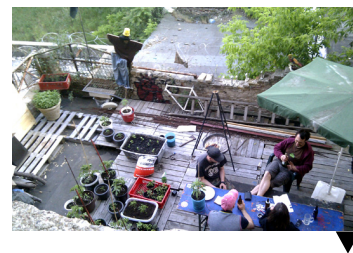
Kõpi on üldiselt kogu aeg avatud turistidele ja väidetavalt kõigile, kes nende väärtusi jagavad. Ja turistide seas on endised skvotid saanud populaarseks, sest inimesed tajuvad hästi kuivõrd see on **osa Berliini linnakultuurist**.

Kõike arvestades tundub paraku, et kunagisest skvotterite mekast on järgi jäänud sama palju kui Berliini müürist. Uute majade hõivamist näevad skvotterid pigem pessimistlikes toonides. Neile teeb ka pahameelt ühiskonna negatiivne hoiak ning meedias loonud kuvand skvotterist kui kurjategijaist.

Püüdsin kahe maja elanike käest uurida, mis põhjustel ei ole Berliinis enam ühtegi n-ö päris skvotti. Samuti huvitas mind, mis on saanud 1990. aastate alguses, hõivamise kõrgajal, tekkinud 300-400 skvotist. Tuli välja, et paarkümmend maja on endised skvotterid välja ostnud, kuid paljud maksavad lihtsalt renti uutele omanikele. Ühisomandi vastu räägib see, et enamikel skvottijatest pole piisavaid rahalisi vahendeid, sest omanikuks olemine eeldab suuri väljaminekuid.

Uute skvottide teket takistab aga asjaolu, et kohalikud võimud ja politsei on hästi valmistunud igasuguste hõivamiskatsete peatamiseks ning teatakse, kuidas hõivajatest kiiresti ja tulusalt lahti saada.

Kommuunielu sellistes majaprojektides on kerge kritiseerida, aga ka liialt idealiseerida. Nagu igas ühiskonnas, on ka skvottide mikroühiskondades väga erinevaid inimesi. Kõik ei arva sugugi ühtemoodi ega ole radikaalselt riigi- ega õigussüsteemi vastu. Oluline on, et mõeldakse natuke teistmoodi kui üleüldine mass, ja vähemalt küsitakse, kas see n-ö peavoolus elamine on ikka parim võimalik.

Kõpi rahvas rõdul aega veetmas.

Foto: Triin Pitsi

4. Kuigi Kõpi elanikel on küllalt vastupanu ja protestijõudu, siis juriidiline abi kulub aeg-ajalt ikka ära.

LINNAFOTO

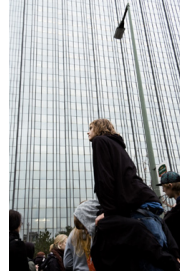
reflesh

IVAR VEERMÄE, Berliinis resideeruv kunstnik ja fotograaf. www.ivarveermee.com

„reflesh” põhineb Berliinis toimunud erinevate demonstratsioonide dokumentatsioonil. Rikas ühiskonnas toimuv demonstratsioon võitleb sageli suhteliselt abstraktsete vaenlastega, nagu näiteks kapitalism. Ka eesmärgid, mida soovitakse saavutada, võivad jääda üldisele tasandile. Demonstreerijate ideaaliks võib lugeda pigem meelevaardusel kui sündmusel osalemist ning kaaskodanike, eriti pealtvaatajate kaasa mõtlemisele ärgitamist.

Suuremaid demonstratsioone Berliinis korraldavad vasakpoolselt meelestatud isikud ja grupid. Meelevaardused toovad kokku erinevaid huvigruppe, nagu näiteks *Antifa* (antifašistlik liikumine), partei *Linke* (vasakpoolsed), töölisühing jt. Osalejad kasutavad erilaadseid taktikaid. Näiteks *Antifa* üheks osaks võib lugeda nn Musta Blokki – valdavalt musta riietatud isikud, kes otsivad kõige enam konfrontatsiooni politseiga. Osa demonstratsioone viiakse läbi tänavakarnevali või -peo vormis.

Isiklikul tasandil on demonstratsioonil osalemine väga emotsionaalne. Meelevaardusel osalejad moodustavad n-ö ühiskeha või -ruumi, milles kehtivad reeglid erinevad linnaruumi neutraliseeritud tavakasutusest. Demonstratsiooni võib lugeda enda keha taasaktiveerimiseks.

Tallinna Olümpia Purjesportikeskus. Foto: Raina Liljepeöld

TAB210

ANNA-LIISA UNT, maastikuarhitekt

Kas 95 aastat vabariiki on uhke seisukohavõtt või ebaõiglane valearvestus? Millist hetke saab lugeda ajaloo alguseks? Kas Olümpia hotell on aus Eesti kultuuripärand? Aga korstnaga rehielamu?

Selleaastase Tallinna arhitektuuribiennaali (TAB) kuraatorikonkursi võitis noor arhitektuuribüroo B210. Edu toonud idee arutleda sotsialismiaegse ruumi ja arhitektuuri üle ei avaldanud mulle pimesi erilist muljet. Jälle! Kepsakad stiilipeod ja „ENSV” sari, arvutud uurimistööd, erisaated ja suvekoolid on selle loo vindid ammu maha keeranud.

Aga kuraatoritega kohtumine oli veenev. Kultuuriministeeriumi kultuuripärandi aastasse sattunud algatus on meie põlvkonna ainuvõimalus fikseerida üks üleminekus olek. Tänapäevased 25-35-aastased elavad kahe ajaloo piiri peal – kümmekond aastat seal, ülejäänud siin. Nõukogude Liidu kogemus on olemas, aga see ei näri, vaid lubab ennast erapooletult lahti kirjutada. Tundsin, et mind on isiklikult puudutatud, tekkis siduv meie-tunne ja missioon ühineda, aidata ja kuulutada.

Projekteerijate Maja

Foto: Laura Linsi

LUBAGE TUTVUSTADA

MÄLU

Eesti ajalugu ja pärand on praegu ja on olnud jooksvalt kellegi teise käe läbi ära segatud, vahepeal koguni kellegi teise dikteeritud ja üles märgitud. Seda, et baltisaksa pärand ei ole etem nõukogude pärandist, on mu vanematel raskem mõista kui mul – minu jaoks ei ole too aeg absurdne rumalus. Absurdne rumalus oli tundidepikkune lahtise jäätise järjekord või pigem selle järjekorra puudumine. Putka oli vist kümnekond päeva (mu elus) üldse lahti. Midagi muud represseerivat ma kaheksakümnendate lõpust ei mäleta, ülejäänud oli, nagu oli. Liinibussipilet oli odav ja kare, puukultuurimaja lõhnas susside järele ja suviti ema sõbranna juurde Saaremaale sõites kontrollisid miilitsad nägusid ja auto pagasiruumi. See kroonis suvist reisipalavikku.

Halbwachsi järgi avaldub kollektiivne mälu meid ümbritseva ruumi toel. Seega on linnaruumil ja arhitektuuril suhtumise ja emotsioonide kujundamisel vastutusrikas roll kanda. Muudatused peegelduvad ruumis väga aeglaselt, majad ja tänavad panevad ajaloole hästi vastu. Kui esimesed iseseisvumisjärgsed reformid rakendusid kuude jooksul ning majanduslikud ja institutsionaalsed muudatused ehk aastatega, siis linnaruumis tajutavad muutused on toimumas pikka aega. Sotsialismiaegne pärand meenutab tollast aega kogenud inimestele süsteemi irratsionaalsust ja ülekohtu; lagunema jäänud hooned, linnalised tühikud ja läbimõtlematult uute funktsioonidega täidetud paigad väljendavad taas iseseisvumisjärgset ruttu kõik hiljutine maha jätta, ära kustutada või läänelikuks ümber muuta.

Tänaste otsustajate jaoks (ning režiimikogemusega kodanike hulk paisub iga päevaga proportsionaalselt suuremaks!) on nõukogudeaegne ruum nagu ruum ikka, lihtsalt ehk viletsama ehituskvaliteediga. Varasem pärandihävitustaktika on asendunud kaalutlevama suhtumisega, mis innustab meid endid uusi funktsioone ja vajadusi pigem tollase vormi jaoks kohandama, kui vorme purustama.

KURATORINÄITUS

Kolme keske ja lugematute satelliitsündmustega TAB kulmineerub septembri esimesel nädalal. **Rahvusvahelisel sümposionil** mõtestavad biennaali temaatilist raamistikku („Recycling Socialist Space” / „Taaskasutades nõukogude ruumipärandit”) lahti nii ajaloo- kui ruumi ja vormi tundjad, ühtlasi saab tutvuda temaatilise **visioonikonkursi** tulemustega, mille algus hõigatakse välja märtsis. Biennaali kolmas sisupunkt on **kuraatorinäitus**, mis esitleb Tallinna märgilise staatusega sotsialismiaegseid objekte ümbertöödelduna.

Ruumi intensiivsus ja ruumi kasutamine on ajas muutuvad faktorid – varasemalt näiteks ideoloogia kandmiseks või suure inimtööjõu mahutamiseks

Olympiamängude ajaks totaalselt ümber ehitatud Narva maantee kangialused. Foto: Johanna Rannula

Välisministeerium. Foto: erakogu

*ABC ostukeskus
Foto: Martin Siplane*

LUBAGE TUTVUSTADA

rajatud „modernismi miniutoopiad” võidakse tänases majanduslike huvide kontekstis endisest sisust muretult puhtaks riisuda (H ning M-i kiirmood postimajas!). Ilma sisumuutuseta jätkaks elu hooned maha ja nad vajuksid üksinda kokku (vaata linnahalli). Biennaali kuraatorid kutsuvad üles nägema neid muudatusi mitte pahede, vaid voorustena ning esitavad tänases päevas viletsasti funktsioneerivad, teenimatult unustatud või väärkoheldud staarid valitud arhitektuuribüroodele ümbertöötlemiseks.

Modernistlik ruum on rahvusvaheliselt tuttav ruum, seega peaks (enam-vähem) mis tahes maailma punktist kutsutud külalisel tekkima Tallinnast kätte antud objekti puhul mingi isiklik seos. Kultuuriruumi poolt (k.a. institutsionaalselt) kujundatud ettekujutus ajaloo ei ole antud juhul oluline, ümbertöödeldud objektides tahaks näha just subjektiivset ajalugu. Vahest ongi kuraatorite selline valdkonnaalalik ja eesseisev sotsialismiaegse arhitektuuripärandi lahti- ja ümbermõtestamine eestlaste kollektiivse mälu „demokratiseerumine”, mida Marek Tamm nimetab oma raamatus üheks Eesti mälu poliitika tänaseks pealisülesandeks. Mustaks (punaseks) ja (sinimust) valgeks kinnitamise asemel loob sisulist mõttevahetust pigem just seesama valdkondade-, põlvkondade-, riikide- ja arvamusteülene remiks, kuraatorinäituse lühike käeharjutus tollaste asjade tänastesse arusaamadestse asetamine.

MUSTANDIVIHIK

Jaauari alguses said kokku koostöövalmis üliõpilased ning kuraatorite suunamisel valmistati külalistele esitamiseks ette valitud objektide portreekaustad. Ükskõik kas kohalike või väljamaiste arhitektide abistamiseks, kümnekonna objekti kohta koguti kokku arhiivmaterjali, nii vanu kui hetke-seisu plaane ja fotosid, tulevikuplaane, intervjuusid autorite ja kasutajatega ning pärimusekogujate endi välitöömärkmeid. Komplekteeritud üldpilt peaks andma kõigile näitusele osalejatele ühise stardiplatvormi, mille põhjal ümbertöötlemist alustada.

Purukskakkimist/ülejoonistamist/täissodimist/tühjaksriisumist/ülepaisutamist ootavad näiteks raadiomaja, lillepaviljon, H-kujuline tüüpkoolimaja, kino Kosmos, Balti jaama ootepaviljon, välisministeerium.

Kuidas toimiksid sina?

TAB 2013 KURAATORID ON AET ADER, KADRI KLEMENTI, KARIN TÕUGU, KAIDI ÕIS JA MARI HUNT. BIENNAALI KODULEHT: www.tab.ee

TAB'i kleepsukogu

Balti Jaama lähirongide ootepaviljon. Visuaal 1961. aasta projektile. Tallinna Linna- planeerimise Ameti arhiiv

ARTIKKEL ILMUB
KOOSTÖÖS MÜÜRILEHEGA
www.muurileht.ee

FOOKUS EES-BERLIINIL. Think Berl!ni „Radikaalne radiaal”: Berliini radiaalsete tänavate ümberkujundamine

CORDELIA POLINNA, *Think Berl!n*

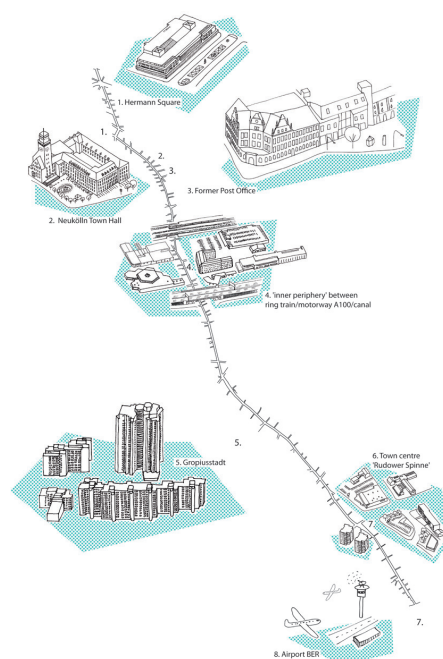
Berliini linnaregiooni organiseerivad laiad radiaalsed tänavad. Kuid viimastel aastakümnetel on paljude Berliini radiaalsete tänavate probleem olnud nende kasutuskõlblikkuse ja veetluse hääbumine. Kohalikud poed on pidanud võistlema kaubanduskeskustega ja tihe liiklus on tänavaruumi muutnud ebameeldivaks. Paljud suured hooned on maha jäetud, eriti kaubamajad, siseturud ning **mõningad ebaatraktiivsed büroohooned**, mis valmisid 1960. ja 1970. aastatel.

Üks senini kõige tähtsamaid **Think Berl!ni** projekte on olnud 2020. aastal Berliinis peetava **IBA** (International Building Exhibition/Rahvusvaheline Ehitusnäitus) alternatiivse kontseptsiooni arendamine. Think Berl!n koos Harald Bodenschatzi ja planeerimiskonsultatsioonifirmaga Machleidt & Partner on välja pakkunud idee „**Radikaalne radiaal**”. Idee seisneb Berliini radiaalsete tänavate ümberkujundamises vastavalt jätkusuutliku liikuvuse väljakutsele ning olemasoleva linnastruktuuri kohandamises vajaduspõhiselt kliimamuutustele. Eelnev õnnestub ainult siis, kui võetakse kasutusele integreeritud lähenemised ja kui transpordiplaneerimist, avalike ruumide disaini või kohalike linnakeskuste regeneratsiooni vaadatakse ühise jõuga.

MIDA IBA TEHA SAAB?

IBA-l on vaid piiratud vahendid, seetõttu toimib kogu projekt eeskujude kaudu. Meie soovitame välja valida kaks radiaalset tänavat – põhja suunas **Chausseestraße** ja lõuna suunas **Karl-Marx-Straße**. Neil kahel tänaval koonduvad paljud eelpool nimetatud väljakutsed, samuti ka linnadisaini küsimused, millega Berliin järgmise kümnendi jooksul tegelema peab. Berliini lennujaamade restruktureerimine, Tegeli ja Tempelhofi sulgemine ning BERi (Flughafen Berlin Brandenburg Willy Brandt) laienemine loob Chausseestraße ja Karl-Marx-Straße suunal nn majandusliku dünaamika. Viimast võiks IBA juhtida ja tasakaalustada linnaruumi kujunduse, jätkusuutlikkuse ja sotsiaalsete implikatsioonide osas.

Planeeritavad pilootprojektid mõlemal tänaval edendaksid liikuvust ja parandaksid fossiilkütuste järgsel ajastul **jalakäijate, jalgratturite ja ühistranspordi ühendatust**. Sealjuures on vaja täiustada transpordi sõlmpunkte selleks, et inimesed valiks auto asemel liikumiseks ühistranspordi, ratta või kõnniks jalga. Sõlmpunktide täielikku potentsiaali saab realiseerida avalike ruumide atraktiivsemaks muutmisega, kuid keskendumata peaks ka teistele olulistele teenustele, nagu näiteks raamatukogudele nende „sõlmede“ läheduses. Avalikku ruumi ja parke peaks uuendama ning liitma teiste rohe- ja veeühendustega. Julgelt peaks katsetama ideedega, kuidas kohandada mõningaid autoajastu ikoonehitisi.

Projektid piki Karl-Marx-Straßet

LUBAGE TUTVUSTADA

Hea näide kohast, mis selliseid uusi ideid vajab, on maamärgina siselinnas kõrgendatud magistraalile ehitatud **Bierpinseli torn-restoran**. IBA võiks veel enam rakendada mudelprojekte, mis õpetaksid, kuidas mitte väga suuri keskuseid saab rajada kohaliku majandust tugevdavate väikeste sekkumiste kaudu. Selleks, et muuta tänavaid atraktiivsemaks ja ligipääsetavamaks nii jalakäijatele kui jalgratturitele, peaks otsima ideid suuremõõtmeliste jaemüügipindade restruktureerimiseks ja lisama rohkem väikses mõõtkavas kasutusi.

Kõige suuremad väljakutsed lasuvad linnadisaini defineerimises aladel, mis asuvad kesklinnast väljas. Seal algavad perifeersed struktuurid, mida iseloomustab teatud „vahepealsus”. Meie IBA projekti ettepaneku eksperimentaalne iseloom toob esile uued ideed näitamaks, kuidas täita ja tugevdada kasutusi aladel, mis koosnevad suurtest jaemüügipindadest, sissesõidu-restoranidest ja äärelinna elamuarendustest.

Detailid, kuidas seda saavutada, on veel arutlemiseks avatud. Täna seni eksisteerib ainult piiratud arv mõtteid, kuidas tegeleda tiheda liiklusega tänavatega, seda nii Berliinis ja Euroopas kui ka üle maailma. **Meie ettepanek IBA-le aitab ühendada linnaruumi disaini transpordi planeerimisega.** Projekt keskenduks linna äärealadele, mida juba liiga kaua on välditud – mitte ainult Berliinis. Äärealad on oluline ja suur osa linnast ning võti jätkusuutlike linnaregioonide tekkimiseks. Meie algatus Think Ber!n jätkab „Radikaalse radiaali” edendamist selleks, et Berliinist saaks jälle kord tipptasemel linnadisaini keskus. IBA-ga või IBA-ta, jäävad olulisemateks probleemideks kaas-aegsetes linnades endiselt jalakäija- ning jalgrattasõbralikkuse tõstmine, seda eriti äärelinnas. See probleem tuleb lahendada, et meie linnaruum oleks elamiskõlbulik ning õitsev.

Bierpinseli torn-restoran

TEKST ON KIRJUTATUD CORDELIA POLINNA ARTIKLI „BERLIINI RADIAALSETE TÄNAVATE ÜBERMÖTESTAMINE” (*‘Re-Thinking Berlin’s Radial Streets’*) põhjal, mis ilmus *Urban Designi* talvenumbris 2013 aastal.
Vaata artiklit: www.udg.org.uk/publications/urban-design-journal-issue/urban-design-125-%E2%80%93-winter-2013

MIS ON THINK BERLIN?

Asutasime Think Ber!ni 2009. aastal mittetulundusliku algatusena, kuhu kuuluvad Berliini taustaga linnauurijad, ruumiplaneerijad ja arhitektid **Cordelia Polinna, Jana Richter, Johanna Schlaack ja Aljoscha Hofmann**. Meie eesmärk on tuua esile Berliini ruumiplaneerimise ja linnakujunduse teemalist arutelu ja ühendada akadeemiline maailm linnapoliitika, erinevate kohalike tasandite ja kodanikuühiskonnaga. Viimase kahe aasta jooksul oleme organiseerinud mitmeid sündmusi, panustanud erinevatesse väljannetes ja töötanud välja ideid linnaarengu programmi strateegiateks. Vaata ka meie kodulehte www.think-berlin.de

LISAHUVI KORRAL LOE ALJOSCHA HOFMANN’I ARTIKLIT “RADICAL RADIAL! - RE-URBANISATION OF MAIN STREETS”. *Bettina Bauerfeind, Josefine Fokdal (Eds.), Bridging Urbanities. Reflections on Urban Design in Shanghai and Berlin, LIT, lk. 87-91.*
Võrgus asub artikkel siin: www.pro-urbe.net/en/kategorien/radical-radial-%E2%80%93-re-urbanisation-main-streets.

SAKSAMAA ENERGILISED LINNAD

LIIS PALUMETS, *linnahuviline*

21. sajand on linnade sajand. Linnad on majandusliku arengu vedurid ja innovatsiooniallikad. Suuremad metropolid on kujunemas oma geopoliitiliselt mõjult olulisemaks kui paljud riigid. Teisalt peitub linnades ka suurim potentsiaal keskkonnaalastele väljakutsetele vastamiseks. Milline peaks olema riikide roll linnade arengu toetamisel ja nende sõlmprobleemide lahendamisel? Saksamaal ollakse veendunud, et riikliku linnapoliitika väljaarendamine koostöös linnade- valdade, liidumaade ja mitmesuguste organisatsioonidega on äärmiselt oluline, sest linnade heast käekäigust sõltub kogu riigi edukus. Äärmiselt tähtis on ka linnaarengu ja -planeerimise teemad avalikkuse ette tuua ning avalikku arutelu edendada. Selleks peetakse juba 2007. aastast linnapoliitikale pühendatud konverentse.

Kui esimesed kokkusaamised olid käsitluslaadilt üldisemad, siis 2012. aasta oktoobris Berliinis toimunud konverents¹ keskendus **keskkonna- ja energiasäästu teemadele**, kuna üleminekus madala süsinikutarbimisega majandusele nähakse üht olulisimat linnade arengut mõjutavat protsessi. Mõistagi ei saa neid küsimusi lahendada isoleeritult, vajalik on energiasäästu temaatika sidumine teiste majandus- ja sotsiaalsfääris lahendamist nõudvate küsimustega terviklikult integreeritud linnaarengu strateegiateks.

1. VAATA LISA: www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/cln_032/inn_251556/EN/UrbanEnergies/urban_energies_node.html

TOIMUNUD

Konverentsi pealkiri „**Linnaenergiad**“ („*Städtische Energien*“) viitaski lisaks tavapärastele energeetikateemadele ka teistlaadi, linnaarengus tihti katalüsaatorina toimivatele energiatele, nagu näiteks inimeste suhtlemisel tekkiv sotsiaalne energia või noorte uuenduslik ja värske energia.

Saksamaa riikliku linnapoliitika väljatöötamisel ei varjata ambitsiooni mõjutada linnapoliitika kulgu kogu Euroopas. Sellele kohaselt oli seekordne konverents esmakordselt rahvusvaheline ning hõlmas kuulajaid ja esinejaid mitmelt mandrilt, kohal oli tõeline linnaasjatundjate kahurvägi.

Näiteks USA Columbia ülikooli professor **Saskia Sassen** rääkis vajadusest ümber mõtestada ja/või avastada linnade potentsiaal, mis tuleneb inimeste ja ruumi koostoimest. Sasseni järgi on oluline, et inimesed saaksid ruumiga suhestuda, seda omaks pidada. Mõnikord on selleks vaja koonduda ja koguneda, et oma olemasolekut ruumis manifesteerida. Teinekord piisab ka iga üksiku inimese vähesest tegevusest, et luua ühist hüve – näiteks oma koeraga ohtlikus pargis jalutades muutub park ohutumaks kõigi jaoks.

Brasiilia linna Curitiba endise linnaeapa **Jaime Lerner**i ettekanne sellest, kuidas Curitiba sai üks jätkusuutliku linnaarengu edulugusid, oli tõeliselt kaasahaarav ja humoorikas ühemeheetendus, millest ei puudunud värvikad kujundid. Näiteks võrdles ta autot ämmaga, kes juba kord su juurde elama tulles hakkab ka su elu juhtima. Fakt on see, et Curitiba kasutusele võetud niinimetatud maapealne metroo on tänaseks levinud juba rohkem kui saja kahekümnes linnas üle maailma.

Endine Kolumbia pealinna Bogotá mees **Enrique Peñalosa**, kes aastast 2009 kuulub ka New Yorgis tegutseva Transpordi- ja Arengupoliitika Instituudi² juhtkonda³, sidus mobiilsusküsimused sotsiaalse õigluse põhimõttega. Ta toonitas, et liiklusprobleemidele lahenduste leidmine ei ole tehniline, vaid poliitiline küsimus. Tuleb lihtsalt aru saada, et ühel 100 inimesega bussil on 100 korda suurem õigus tänavaruumile kui ühel autol, ning inimene 30-dollarilisel jalgrattal on võrdväärne liikleja inimesega 30 000-dollarilises autos. Seetõttu alustati Bogotá investeringuid teedesse just jalgratta- ja kõnniteedest.

Konverents toimus Berliini Tiergarteni linnaosas asuvas Maailma Kultuuride Majas (*Haus der Kulturen der Welt*), mis on konverentsi teema kontekstis tähelepanuväärne selle poolest, et hoone vahetus läheduses ei ole võimalik parkida. Kõiki konverentsist osavõtjaid kutsuti üles kasutama kohalejõudmiseks ühistransporti.

ARTIKLI AUTOR OSALES EELMISE AASTA 11.-12. OKTOOBRI BERLIINIS TOIMUNUD KONVERENTSIL „LINNAENERGIAD“.

2. en.wikipedia.org/wiki/Institute_for_Transportation_and_Development_Policy

3. en.wikipedia.org/wiki/Board_of_Directors

VAATA KONVERENTSI ESINEJATE ETTEKANDEID SIIT:
www.bmvbs.de/SharedDocs/DE/Artikel/SW/staedtische-energien-reden-statements-fotos.html

PÕHJA-TALLINN: „POTENTSIAAL” JA IGAPÄEVAPRAKTIKAD

KARLIS RATNIEKS, REBECCA KONTUS, KATHARINA ELME,
EKA urbanistika

Põhja-Tallinnast on viimastel aastatel saanud „lapiteki-maastik“, mida iseloomustavad muutuv linnapoliitika ja plaanid uuendusteks, õnnestunud ja ebaõnnestunud projektid, unustatud visioonid ja hiljutised taktikalised sekkumised avalikus ruumis. Kui linnaametnikud ja kinnisvaraarendajad kirjeldavad Põhja-Tallinnat kui „suure arengupotentsiaaliga“ linnaosa, siis elanikele on see igapäevaelu ruum.

EKA urbanistika eriala 2012. aasta sügissemestri studios uurisime neid linnalisi muutusi, mis on Põhja-Tallinnat vorminud viimase kahe kümnendi jooksul. Alustasime linnaosa skaalalt ning püüdsime leida huvitavamaid sotsiaalseid ja ruumilisi muutusi, ka pingekoldeid. Valisime neli uurimispiirkonda täpsemateks juhtumiuuringuteks. Analüüsisime välja valitud alade kujunemist, intervjuurisime nende kasutajaid, jälgisime arenguid, hindasime elanike osalust planeerimise protsessis (näiteks, kui kaasavad need protsessid on ja kelle huvid on valdavad) ning juhtisime tähelepanu võimalustele ja ohtudele tulevikus. Selline töömeetod andis meile aluse stsenaariumite visandamiseks, mille eesmärk on uurida Põhja-Tallinna linnastumist tulevikus, muutuva majandusliku oukorra kontekstis.

Põhja-Tallinnas toimunud hiljutiste muutuste analüüsimist alustasime lähtudes kolmest peamisest ja ka viimasel ajal järjest mõjukamast hoovusest: gentrifikatsiooni dünaamika, kinnisvarakriisi mõju linnaarengule ning suhted arendustegevuse ja muinsuskaitse vahel. Leiame, et valitud neli uurimisala manifesteerivad muutuste erinevaid vorme.

KOPLI LIINID

Avalikus halduses elamuarendus, millel puudub arendaja. Selle asemel, et tegeleda naabruskonna ülejäänud Tallinnaga integreerimisega ja parandada elanike elamistingimusi, on linn valinud strateegiaks elanikkonna profiili välja vahetamise (madala sissetulekuga elanikud kõrge sissetulekuga elanike vastu). Eesmärgiks on müüa piirkond maha uue eksklusiive mereäärse elamurajoonina. Kas see on esimene märk suletud kogukonnast?

GARAAŽILINNAK

Linnakul puuduvad arenguplaanid, on vaid ähmased tulevikuvisionid. „Keegi ei julge selle piirkonnaga tegeleda,“ vastab ametnik Tallinna Linna-planeerimise Ametist meie päringule. Praeguseni ei ole garaažide omanikke piirkonna tulevikuga tegelevate otustusprotsesside juurde kaasatud. Kas garaažide linnakut võiks pidada sotsiaalselt ja kultuuriliselt niivõrd väärtuslikuks nähtuseks, et seda säilitada?

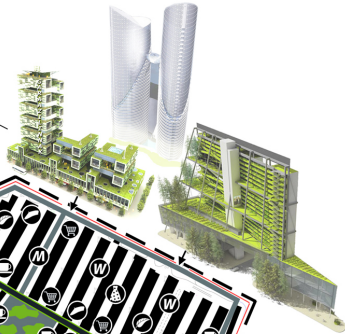
KOOLIS

Garaažilinnaku erinevate tulevikustsenaariumite pildid ja skeemid

KARLIS RATNIEKS, REBECCA KONTUS, KATHARINA ELME

Garaažilinnak in boom

The nearby development site is characterized by the words "ecological", "energy efficient" and "luxurious". Many fancy highrise buildings and glass-towers emerge to the site, inhabiting mostly wealthy foreign residents and international offices.

The area remains closed due to the nearby social center and "un-wanted" visitors in the area. The prestige does not tolerate the outcasts. New accesses do emerge to other sides of the area, connecting it to the roadnetwork of surrounding developments.

As the area is a different economy zone, a lot of new users and uses emerge to the area. Mostly the site accommodates artist studios, small shops of organic products, workshops and cafes. It is one of top 5 tourist attractions in Tallinn.

A main street emerges, as lively as Broadway and colorful as the markets in New Delhi.

Due to the extension of Cultural Mile towards Garaažilinnak, the site starts growing outside its borders, attracting new boutiques, services and uses to the area.

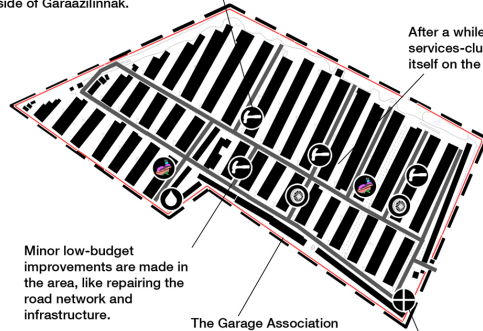
- Garage-boxes
- Green areas
- Fences
- ☕ Cafe / restaurant
- 🌿 Organic food shop / restaurant
- 🛍 Shop / boutique
- 👜 Second hand / vintage shop
- 🎨 Studio / art exhibition
- 🔧 Workshops
- 🏪 Market place
- 🚲 Bike hire
- 🚗 Car hire / sharing

Garaažilinnaku boom

Garaažilinnak - business as usual

Many small car-related services emerge to the area. As the general situation on the job market is tight and as similar services are usually very expensive these kind of thankworthy undertakings become popular among garage users and as well for people outside of Garaažilinnak.

After a while, a car-services-cluster shapes itself on the area.

Minor low-budget improvements are made in the area, like repairing the road network and infrastructure.

The Garage Association keeps the area closed, surrounded with a fence for maintaining control over the area and the users.

The Garage Association provides a tool-renting service on the area that all car owners can use.

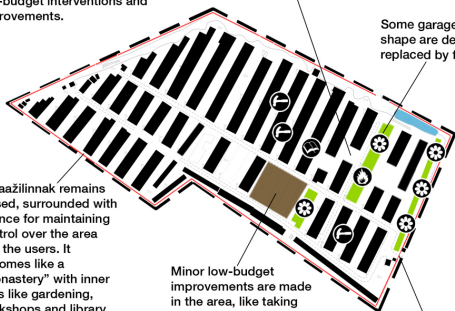
- Garage-boxes
- Fence
- Roads of asphalt
- 🔧 Repairshop
- 🛞 Tire-shop
- 🚗 Car coloring workshop
- 🚰 Carwash
- 🔧 Administrative service / toolent

Garaažilinnak in recession

The new users turn a part of Garaažilinnak into a vibrant environment based on low-budget interventions and improvements.

By demolishing some of the garage boxes, the grid changes and becomes more opened and better accessible

Some garage boxes in bad shape are demolished and replaced by flowerbeds.

Garaažilinnak remains closed, surrounded with a fence for maintaining control over the area and the users. It becomes like a "monastery" with inner uses like gardening, workshops and library, staying closed from the surrounding wilderness.

Minor low-budget improvements are made in the area, like taking down the garage boxes in the worst shape and creating a green central square. But the area loses at some point its appeal and the green space remains a muddy gap between rusty garage

There is no guard anymore to keep an eye on the visitors. Soon, the turnpike will be replaced with a locked gate in terms of safety.

As time goes by, it is realized that the area remains too far for everyday use and community activity due to a lack of infrastructure and good accessibility, and the promising site is left empty.

- Garage-boxes
- Fence
- Empty space
- Green area
- 💧 Water
- 🌸 Flowerbed
- 🔥 Fire-place
- 🔧 Workshops
- 📖 Library

Garaažilinnaku äri nagu ikka

KOOLIS

SITSI TEHAS

Edasi lükatud elitaarne elamuarendus, mille üheks eesmärgiks on ehitada ka linna kõrgeim hoone. Igasugune arendustegevus tehase alal, kaasa arvatud kõrghoone kinnitatud detailplaneering, sõltub omaniku initsiatiivist. Praegustes sotsiaalmajanduslikes tingimustes ei ole eraomanikul erilist huvi kinnitatud detailplaneeringuga aktiivselt edasi tegeleda. Kas selline radikaalne planeering ka kunagi täielikult realiseerub või on see vaid vahend maa väärtuse tõstmiseks?

STANDARDI TEHAS

Näide sellest, kuidas loomemajandus on endised tehase alad taas kasutusse võtnud. Piirkond, mis luues vabu mitmeotstarbelisi kasutusvõimalusi tundub toetavat rohujuuresandide algatusi, on juriidiliselt ühe omaniku valduses. Hetkel ei ole alal detailplaneeringut, seega on võimalikud erinevad lahendused. Kas võib olla, et praegused tehase kasutusfunktsioonid on vaid ajutised ja püsivamad-pikaajalised ei ole veel lihtsalt esile kerkinud?

Lähtudes kolmest praegusest asjade seisust tuletatud abstraktsest majanduslikust pöördest, kavandasime igale uuritavale alale kolm stsenaariumit ning kujutlesime neid Põhja-Tallinna tuleviku maastikus. Nimetasime stsenaariumid järgmiselt: „buum“, „äri-nagu-äri-ikka“ ja „majanduslangus“. Meie koostatud stsenaariumid proovivad portreerida Põhja-Tallinnat ekstrapoleerides tänapäeva arenguid tulevikus. Selle kaudu on meie eesmärgiks pakkuda alternatiivseid viise asumite arengu kujutlemiseks 20 aasta pärast. Kõige selle juures ei tasu unustada, et stsenaariumid on vaid kriitilised seisukohavõtted juba toimivate protsesside analüüsimisel.

LÕPPMÄRKUS

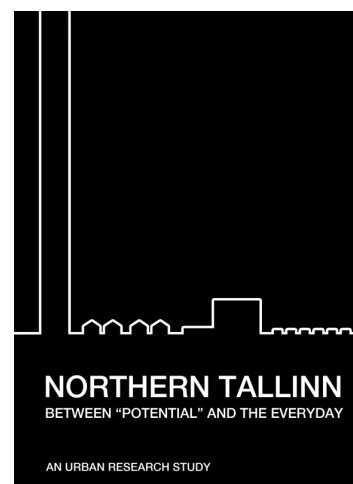
Põhja-Tallinn on arenenud üha mitmekesisemaks piirkonnaks. Läbi juhtumiuuringute piiritlesime mõned mitmetasandilised protsessid, mis linnaosa ümber kujundavad. Järjest suurenev koostöö urbanistide, arhitektide ja sotsiaalteadlaste vahel on vajalik, et kujundada uusi vaatenurki sotsiaalsetele võimalustele ja nende arengute pikaajalisele mõjule.

PROJEKT VORMISTATI 140-LEHEKÜLJELISE RAAMATUNA, MIS ON LUGEMISEKS SAADAVAL EESTI KUNSTIAKADEEMIA ARHITEKTUURITEADUSKONNA RAAMATUKOGUS.

LINNAUURIMUS:
PÕHJA-TALLINN –
"POTENTSIAAL" JA
IGAPÄEVAPRAKTIKAD.

Autorid: *Katharina Elme, Rebecca Kontus, Isabel Neumann, Karlis Ratnieks*
Juhendaja: *Maros Krivy*

*Urbanistika magistriõpe
Eesti Kunstiakadeemia
2012/13 sügissemester*

LINGITUD BERLIIN

LINNATEEMADE ORGANISATSIOONID

Raumlabor

– uus lähenemine suurlinnadele.

www.raumlabor.net

Raumlabor töötab juba alates 1999. aastast kaasaegsete urbanismi- ja arhitektuuriteemadega ja on selles olnud väga edukas!

Urban Catalyst

www.urbancatalyst.net

Urban Catalyst (UC) või emakeeles Linnakatalüsaator on interdistsiplinaarne platvorm uurimistööks, projektideks, avalikeks sekkumisteks, konverentsideks, näituste ja publikatsioonide korraldamiseks ja väljaandmiseks. UC arenes välja Euroopa samanimelisest uurimisprogrammist, mis vaatlus ajutiste kasutuste strateegiaid linna jääkmaadel (2001-2003). UC asutasid 2003. aastal Phillip Misselwitz, Philipp Oswalt, ja Klaus Overmeyer.

Stadt Neudenken

www.stadt-neudenken.tumblr.com

Algatus tegeleb kinnisvaraarendusega – nimelt, kuidas kohalikud omavalitsused võiksid kasu lõigata linnakodanike kaasamisest.

Institut für kreative Nachhaltigkeit

www.id22.net

Idd22 (tõlkes Loomingulise jätkusuutlikkuse instituut) on väga kauni nimega mittetulunduslik kodanikuühiskonna organisatsioon, mis toetab jätkusuutlikku linnaarendust ja uuenduslikku elamuehitust.

The U-Lab

www.ulab.architektur.tu-berlin.de/ulab

Linnauurimuse ja disaini labor asutati Berliini Tehnikaülikoolis 2010. aastal. Organisatsioon tegeleb planeerijate, linnadisainerite ja arhitektide valdkonnahelise koostöö edendamise, nii õpetamise, uurimuse kui praktika vallas

<http://ulab.architektur.tu-berlin.de/cooperation>

Deutsches Institut für Urbanistik

www.difu.de

Difu on saksakeelse kultuuriruumi kõige suurem linnauurimuse instituut, kus tegeletakse uurimistööga, täiendõppega ning ollakse tihedas koostöös linnade, omavalitsuste, administratiivsete üksuste, kohalike ühenduste ja planeerimisametitega. Difu tegeleb kõikide teemadega, millega omavalitsused peavad täna ja tulevikus tegelema, olgu selleks siis linna- või regionaalareng, linnakaubandus, linnaehitus, sotsiaalsed teemad, keskkond, transport, kultuur, õigus, administratiivsed küsimused või munitsipaalfinansid.

Think Berl!n

www.think-berlin.de

Loe rohkem Think Berl!ni kohta Cordelia Polinna artiklist (U13).

Nationale Stadtentwicklungspolitik

www.nationale-stadtentwicklungspolitik.de/cln_030/nn_1185612/EN/Home/homepage_node.html?nnn=true

Rahvuslik linnaarengupoliitika pakub võimalust kõikidel sidusgruppidel valitsusest, avalikust võimust, planeerimise valdkonnast, tööstusest ja teadlaste kogukonnast võtta sõna linna, linna kvaliteetide, targa valitsemise ja linnas kooselamise teemadel.

COOPOLIS

www.coopolis.de

Ühise linnaplaneerimise kontor.

COOPOLISE kohta loe U13 intervjuust Rebecca Solfriganiga.

LOOMINGULISED ALGATUSED

ExRotaprint

www.exrotaprint.de

ExRotaprint on loomelinnak Weddingi linnosas, natuke sarnane meie Telliskivi Loomelinnakule. ExRotaprint asutati 2007. aastal eesmärgiga hõivata endise Rotaprinti alad. Nende tegevust juhib mittetulunduslik gGmbH (*gemeinnützige Gesellschaft mit beschränkter Haftung*), mille toimimismudel katkestab kinnisvaraturu spekulatsioonide ahelat püües ehitusõigusega. Organisatsioon ise vastutab kõikide projektiarenduse aspektide eest, sealhulgas finantsid, ruumide rent ja renoveerimine. Nende mittetulunduslik positsioon hajutab konflikti osalise omamisõiguse osas ja lubab planeerida ilma kellelgi isiklike huvide arvestamata. ExRotaprinti gGmbH partnerid ei teeni kinnisvara pealt tulu ega saa oma osaluse müügi tõsta selle väärtust. Loodud on üks pikaajaline koht, mida ei saa kellegi huvides arendada. See on ExRotaprinti kasu.

Zentrum für Kunst und Urbanistik

www.zku-berlin.org

2012. aasta augustis avatud innovatiivne keskus, millel on residentuuriprogramm. Oodatud on urbanistika erialaga seotud kunstiprojektid, kohapeal on aega 2–8 kuud. Keskus asub Moabit's Mittes, Berliini kõige suurema sisesadama juures.

Institut für Internationale Stadtforschung (InUrban) (FU Berlin)

www.berlin-sciences.com/en/berlin-sciences-navigator/institutions/einrichtung/14692/

Mittetulunduslik uurimisorganisatsioon, mille asutasid urbanistika teaduskonna teadlased Berliini Vabas Ülikoolis

LUGEMIST

Holzmarkt

www.holzmarkt.de/seite/?/en

Loe Regina Viljasaare ja Jörn Frenzeli juhtumiuuringut.

VAATA VEEL:

Architecture, Urban Space, City Research, Town Planning, Urban Development

www.goethe.de/kue/arc/dos/dos/sls/enindex.htm

BLOGID/AJAKIRJAD**URBANOPHIL**

www.urbanophil.net

linnakultuuride võrgustik

Spreeufer.com

www.spreeufer.com

linnaekspeditsioonid Berliinis

Architecture in Berlin

www.architectureinberlin.com

Finding Berlin

www.findingberlin.com

pildiajakiri Berliinist kogu selle kultuurilises mitmekesisuses

Pieces of Berlin

www.piecesofberlin.com

fotoblogi Berliinist ja berliinlastest

Strollology

www.strollology.com/?lang=en

blogi jalutuskäikudest Berliinis

Abandoned Berlin

www.abandonedberlin.com

Urban Exploration Berliinis

disurban

www.disurbanism.wordpress.com

See blogi võtab kokku linnateemalised arutelud, sümposiumid, teaduskonverentsid, uute väljaannete esitlused, artiklid jne.

SYNCHRONICITY

www.synccity.blogspot.com

blogi tegeleb võrgustike ning võrgustikevaheliste suhetega linnas

Stadt aspecte

www.stadtaspekte.de

ajakiri igapäevaelust Berliinis

Gentrification blog

www.gentrificationblog.wordpress.com

uncube

www.uncubemagazine.com

arhitektuuri- ja urbanistikaajakiri

Revue

www.revue-magazine.net

Ajakiri järgmisele ühiskonnale

An Architektur

www.anarchitektur.com

Väljaanne An Architektur asutati 2002. aasta alguses eesmärgiga jätkata kollektiivi *freies fach* tegevust – grupp tegeles alates 1990. aastate keskpaigast kriitiliselt Berliini ülesehitamise regulatsiooniga ning ka sellega seotud poliitilise ning majandusliku diskussiooniga

Berlin: Critical Reconstruction

berlin-reconstrucaocritica.blogspot.com

Ajakiri, mis on oma eesmärgiks seadnud pakkuda platvormi kaasaegse arhitektuurialaloo ning urbanistika teemadele, seda kriitiliselt Berliini reflekteerides

ARTIKLID

Pushing the Urban Frontier: Temporary Uses of Space, City Marketing, and the Creative City Discourse in 2000s Berlin

www.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9906.2012.00607.x/abstract

The Mobile University of Berlin:

Urban-Planning Education at Eye Level

www.blog.bmwguggenheimlab.org/2012/08/the-mobile-university-of-berlin-urban-planning-education-at-eye-level

Ene-Reet Soovik: Destruction and Reconstruction in Berlin: Ian McEwan's Temporal Topography

www.eki.ee/km/place/pdf/kp5_17_soovik.pdf

KONVERENTSID

25.-27. juuli 2013

SURE World Conference in Berlin (Society of Urban Ecology). Esialgne teema: Linnaökoloogia areng ning

keskkonnalased väljakutsed linnaplaneerimises

www.society-urban-ecology.org/index.php/meetings/urban-ecology-world-conference-2013-in-berlin

29.-31. august 2013

RC21 CONFERENCE "Resourceful cities"

www.rc21.org/conferences/berlin2013

ÜLIKOOID/TEADUS

Metropoliuuringute keskus

www.geschundkunstgesch.tu-berlin.de/fachgebiet_neuere_geschichte/menue/home/parameter/en/?no_cache=1

Berliini Tehnikaülikooli linnakorralduse programm

www.urbanmanagement.tu-berlin.de

Globaalne urbanistika instituut. Berliini Vaba Ülikool

www.ewi-psy.fu-berlin.de/v/ina/arbeitsbereiche/globus/globus_english/index.html

Linna- ja regionaalplaneerimise osakond, Ehitatud keskkonna planeerimise teaduskond, Berliini Tehnikaülikool

www.aesop-planning.eu/members/institutions/en_GB/technical-university-of-berlin/department-of-urban-and-regional-planning-isr-school-of-planning-building-environment

Stadtlabor

www.euroethno.hu-berlin.de/forschung/labore/stadthanthropologie

MITTE AINULT BERLIINIS

Urbanartcore

www.urbanartcore.eu

Ajakiri, mis uurib sõltumatut tänavakunsti, urbanistikat, grafitit.

BMW Guggenheim Lab

www.bmwguggenheimlab.org

Mobiilne erinevais maailma paigus rändav labortoorium, mis tegeleb nii disaininnovatsiooniga kui ka linnaelust mõtlemise uute viiside välja töötamisega.

architekturclips.de

www.architekturclips.de

Avatud mittetulunduslik arhitektuurile ja linnakultuuridele keskenduv filmiplatvorm.

TALLINNA UUDISED

Spatial Intelligence Unit

www.spinunit.eu

Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuriteaduskonna akadeemikute ja praktikute koostöö, mille eesmärk on uurida linna vorme ja ruumilisi eripärasid ning ruumikogemust. Kuigi üksus paikneb Tallinnas, siis tegutsetakse kohast sõltumatult.

Tallinna ideed

www.linnaidee.ee

Asumiseltside algatus elukeskkonna kodustamiseks.

Linna stsenaariumid – urbanistika eriala üliõpilastööde näitus Eesti Kunstiakadeemia galeriis

6.–19. märts.

Näitus „Linnastsenaariumid“ on südameasjaks seadnud esitleda Eesti Kunstiakadeemia urbanistika tudengite põhiülesandeid. Juba üheksa aasta vältel on tudengid teinud linnaruumiga seotud ettepanekuid ning pakkunud välja tulevikustsenaariume. Kuid jätkuvalt lähenetakse urbanistidele küsimusega: „Millega te ikkagi täpselt tegelete ja mis saab teist pärast lõpetamist?“. Stsenaariumite planeerimine ja programmide välja töötamine on urbanistika õppekava populaarsemaid ülesanded – alustades suuremate regioonide visioonidest lõpetades detailplaneeringutega ja füüsiliste ruumisekkumistega. Eesti Kunstiakadeemia galeriis toimub ka aruteluõhtu urbanistika magistriprogrammi tulevikust.